

DILEXI TE

JAG ÄLSKAR DIG

 LIBRERIA
EDITRICE
VATICANA

PÅVE LEO XIV:S
APOSTOLISKA UPPMANING
OM KÄRLEKEN TILL DE FATTIGA

JAG ÄLSKAR DIG

DILEXI TE

JAG ÄLSKAR DIG

AV DEN HELIGE FADERN

LEO XIV

OM KÄRLEKEN TILL DE FATTIGA

ÖVERSÄTTNING AV ANDERS PILTZ OP

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

VERITAS FÖRLAG

STOCKHOLM 2026

VERITAS FÖRLAG
BOX 4283
102 66 STOCKHOLM
VERITAS@KATOLSKAKYRKAN.SE
WWW.VERITASFORLAG.SE

IMPRIMATUR
STOCKHOLM DEN 18 FEBRUARI 2026
+ ANDERS KARD. ARBORELIUS OCD, BISKOP AV STOCKHOLM

ORIGINALET'S TITEL:
ESORTAZIONE APOSTOLICA DI PAPA LEONE *DILEXI TE*
SULL'AMORE VERSO I POVERI

© DICASTERO PER LA COMUNICAZIONE –
LIBRERIA EDITRICE VATICANA, CITTÀ DEL VATICANO, 2025

LEO XIV, DEN APOSTOLISKA UPPMANINGEN *DILEXI TE*
OM KÄRLEKEN TILL DE FATTIGA

ÖVERSÄTTNING: ANDERS PILTZ OP

© VERITAS FÖRLAG 2026

BIBELTEXTER I HUVUDSAK UR BIBEL 2000 © SVENSKA BIBELSÄLLSKAPET

OMSLAGSBILD: EL GRECO, *JESUS BOTAR DEN BLINDFÖDDE*,
STAATLICHE KUNSTSAMMLUNGEN DRESDEN, WIKIMEDIA COMMONS

GRAFISK FORM: HÅKAN BOSTRÖM
TRYCKT MED BIDRAG FRÅN BIRGITTA FÖRENINGEN
TRYCK: NORRA SKÅNE OFFSET, KLIPPAN
ISBN 978-91-89506-85-5 (TRYCK)
ISBN 978-91-90163-03-0 (ELEKTRONISK VERSION)

EFTERTRYCK FÖRBJUDES

Biskopens förord

Påve Franciskus berättade att en brasiliansk biskop viskade följande ord till honom när han hade valts till påve: »Glöm inte de fattiga!« Det är ett budskap som sedan fick sitt eko under hela hans pontifikat. Gång på gång fick han påminna kyrkan och hela världen om vår plikt och kallelse att ta oss an de fattiga. Under den sista delen av sitt liv förberedde han den apostoliska uppmaningen *Dilexi te*, som nu hans efterträdare Leo XIV har slutfört och promulgerat som sin egen. Denna text är verkligen ett tecken och ett bevis på att han inte hade glömt de fattiga – och att hans efterträdare helt och fullt tar på sig uppgiften att peka på de fattiga och vår uppgift att bistå och hjälpa dem, ja, att verka för en värld där de rika och välmående ser det som sin stora glädje och kallelse att befria människor ur misär, svält och förtryck.

Denna apostoliska uppmaning är ett talande bevis på traditionens kontinuitet. Två författare som dessutom är påvar visar här sin fulla samsyn på en livsviktig fråga för hela kristenheten. Uppdraget att bistå de fattiga gäller ju alla döpta. Det är sannerligen en ekumenisk uppgift, ja, egentligen en universell och allmän kallelse för hela världen. Om något skulle kunna bidra till att förena människor av olika religioner och politiska åskådningar och överbrygga alla motsättningar är det just detta: att inte glömma de fattiga utan sätta dem i centrum och bygga upp en bättre värld för dem – och därmed också för oss alla.

När en påve författar en apostolisk uppmaning som denna är det inte bara till den innersta kretsen av djupt fromma katoliker, som vanligtvis utgör den trogna läsekretsen för sådana dokument. Påven vänder sig till hela kristenheten, till troende av alla religioner och till alla människor av god vilja. Här ser vi tydligt den profetiska och evangeliska kallelse som påven har som Kristi ställföreträdare och röst i vår splittrade, sårade, djupt orättvisa och våldsdrabbade värld: att vädja om hjälp för dem som lider av fattigdomens förbannelse och inte har någon möjlighet att göra sin röst hörd i denna värld, som ofta styrs av det som påve Franciskus så träffande kallade för »globaliserad likgiltighet«.

Dilexi te – »jag älskar dig« – vill visa oss kärlekens globala, ja, gudomliga kraft som kan övervinna hat och likgiltighet på alla plan. Gång på gång måste vi påminnas om att vår kärlek till Jesus, som av kärlek till oss offrat sig på korset, måste innebära att vi visar vår genkärlek till honom genom att älska de fattiga. Evangeliet påminner oss om att vår eviga salighet är beroende av att vi känt igen Jesus i den fattige, den nakne, den hungrige, ja, i varje nödställd människa. Denna apostoliska uppmaning vill visa oss att kyrkan i alla tider och miljöer har försökt hjälpa de troende att vara trogna denna hedersuppgift som Jesus har lämnat oss i arv: att tjäna honom i hans lidande och fattiga lemmar. Kyrkans historia är ett ständigt sökande efter att på bästa sätt bistå de fattiga och därmed hjälpa oss alla att en gång få tas emot av den förhärligade Jesus i hans eviga rike.

Samtidigt vet vi av egen erfarenhet – om vi för en gångs skull vill vara riktigt ärliga och leva i sanningen – att det är så lätt att just glömma de fattiga. Samtidigt vill uppmaningen genom sin historiska översikt från fornkyrkan till vår post-moderna tid peka på alla dem som tagit Jesu ord på allvar och satt de fattiga i centrum. Gud

har i alla tider uppväckt profeter och heliga som har stått upp för de fattiga och som också idag kan fortsätta att inspirera oss, så att vi inte kvävs av vår välmåga och vårt välstånd på de fattigas bekostnad. Det är så lätt att vända bort blicken och inte se den fattige i ögonen.

Man har sagt att vår tids mest spridda ideologi är konsumismen. Människan som inte längre tror på Gud, på sanning och godhet, på rättvisa och fred, finner livets mening i att konsumera, inte bara varor och upplevelser utan också andra varelser. Därför blir denna apostoliska uppmaning ännu viktigare som hjälp för dem som fastnat i konsumismens garn och riskerar att förlora sin själ. Visserligen är det inte så troligt att dessa personer sätter sig ner och läser en påvlig text som uppmanar oss till att göra allt vad vi kan för de fattiga. Men undrens tid är inte förbi! Om bara en enda människa låter sig påverkas och finner sin stora glädje i att bistå de fattiga i stället för att fastna i konsumtionens ekorrhjul har denna uppmaning burit frukt.

Den första officiella text som en påve publicerar är speciellt viktig och intressant. Den anger ofta hela tonen för hans pontifikat. Vi är tacksamma för att påve Leo genom *Dilexi te* har påmint oss om hur vi kan växa i kärlek till Jesus genom att ta emot honom i de fattiga, genom att bistå och hjälpa dem, så att de i sin tur kan hjälpa oss att en gång få ta emot Guds eviga härlighet och få se Gud sådan han är.

Stockholm, S:t Sigfrids dag,
den 15 februari 2026

+ *Anders Arborelius* OCD

DILEXI TE

JAG ÄLSKAR DIG

AV DEN HELIGE FADERN

LEO XIV

OM KÄRLEKEN TILL DE FATTIGA

1. *Jag älskar dig* (Upp 3:9). Herren talar dessa ord till en kristen gemenskap som, till skillnad från vissa andra, inte hade något inflytande eller några resurser, utan i stället behandlades med våld och förakt: *Din kraft är ringa [...] Jag skall få dem att komma och kasta sig för dina fötter* (Upp 3:8–9). Denna text påminner oss om orden i Marias lovsång: *Han störtar härskare från deras troner, och han upphöjer de ringa. Hungriga mättar han med sina gåvor, och rika skickar han tomhänta bort* (Luk 1:52–53).

2. Denna kärleksförklaring, hämtad ur Uppenbarelseboken, åter speglar det outtömliga mysterium som påve Franciskus († 2025) mediterade över i encyklikan *Dilexit nos* (2024), om den gudomliga och mänskliga kärleken i Jesu Kristi hjärta. Där såg vi hur Jesus identifierade sig med »samhällets understa skikt« och hur hans kärlek strömmade ut ända till slutet. Han bekräftar varje människas värdighet, i synnerhet deras som är »svaga, föraktade och lidande«.¹ När vi betraktar Kristi kärlek »blir också vi inspirerade till större uppmärksamhet på andras lidande och behov, och vi styrks i våra ansträngningar att medverka i hans befrielseverk som redskap att sprida hans kärlek«.²

3. Av denna anledning förberedde påve Franciskus, som en fortsättning på encyklikan *Dilexit nos*, under de sista månaderna av sitt liv en apostolisk uppmaning om kyrkans omsorg om de fattiga, så som Kristus säger dessa ord till var och en av dem: *Din kraft är ringa men jag älskar dig* (Upp 3:9). Jag är glad att jag får göra detta dokument till mitt eget – och tillägga några tankar – och att få ge ut det i början av mitt eget pontifikat, eftersom jag delar min älskade företrädares önskan att alla kristna ska förstå den intima samhörigheten mellan Kristi kärlek och hans uppmaningar till omsorg om de fattiga. Också jag anser det väsentligt att framhålla

denna väg till helgelse, ty i »denna inbjudan att upptäcka honom i de fattiga och lidande uppenbaras Kristi eget hjärta, hans känslor och djupaste val, som varje helig människa söker att efterlikna«. ³

I

NÅGRA VÄSENTLIGA ORD

4. Jesu lärjungar kritiserade kvinnan som hade hållt en mycket dyrbar väldoftande olja på hans huvud: *Vilket slöseri! För det där hade man ju kunnat få mycket pengar att ge åt de fattiga.* Men Herren gav dem detta svar: *De fattiga har ni alltid hos er, men mig har ni inte alltid* (Matt 26:8–9, 11). Denna kvinna såg i Jesus den ödmjuka och lidande Messias, över vilken hon kunde utgjuta all sin kärlek. Vilken tröst var inte denna smörjelse på det huvud som några dagar senare skulle sargas av törnen! Detta var förstås en enkel gest, men de som lider vet hur stor också en liten gest av tillgivenhet kan vara, och hur mycket lättnad den kan ge. Jesus förstod detta och förklarade för sina lärjungar att minnet av hennes handling skulle leva kvar: *Överallt i världen där evangeliet förkunnas skall man också berätta vad hon gjorde och komma ihåg henne* (Matt 26:13). Denna enkla handling är mer värtalig än böcker. Ingen gest av tillgivenhet, inte ens den minsta, kommer att glömmas bort, särskilt när den riktas mot lidande, ensamma och nödställda, just sådan Herren var i den stunden.

5. Kärleken till Herren är därför oskiljaktig från kärleken till de fattiga. Samme Jesus som säger till oss: *De fattiga har ni alltid hos er* (Matt 26:11) lovar också sina lärjungar: *Jag är med er alla dagar* (Matt 28:20). På samma sätt tänker vi om hans ord: *Vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig* (Matt 25:40). Detta är inte bara en fråga om mänsklig vänlighet, utan en uppenbarelse: kontakten med dem som är ringa

och maktlösa är ett grundläggande sätt att möta historiens Herre. I sina fattiga fortsätter han att tala till oss.

Den helige Franciskus

6. Påve Franciskus förklarade varför han valt detta namn. Han berättade att en kardinal, en vän till honom, hade kramat honom efter hans val och sagt till honom: »Glöm inte de fattiga!«⁴ Detta är samma förmaning som ledarna för kyrkan gav till den helige Paulus när han for upp till Jerusalem för att få bekräftelse på sitt uppdrag (jfr Gal 2:1–10). Flera år senare kunde aposteln försäkra att *det har jag verkligen lagt mig vinn om* (Gal 2:10). Omsorgen om de fattiga var också en hjärtesak för den helige Franciskus av Assisi († 1226): i den spetälskes person omfamnade Kristus själv Franciskus och förvandlade hans liv. Också i dag fortsätter den helige Franciskus, den lille fattige i Assisi, att inspirera oss genom sitt enastående exempel.

7. För åtta sekler sedan framkallade den helige Franciskus en evangelisk förnyelse bland de kristna i den tidens samhälle. Rik och självmedveten som han var blev den unge Franciskus överraskad och omvänd av sin direktkontakt med samhällets fattiga och utstötta. Hans livs historia fortsätter att vädja till de troendes, och även många icke-troendes, sinnen och hjärtan. Det »förvandlade historien«.⁵ Ett steg vidare på samma väg togs av Andra Vatikan-konciliet, så som den helige Paulus VI († 1978) påpekade, när han sade att »den gamla liknelsen om den barmhärtige samariern har tjänat som förebild för konciliets spiritualitet«.⁶ Jag är övertygad om att det särskilda ställningstagandet för de fattiga är en källa till utomordentlig förnyelse både för kyrkan och för samhället, om vi bara kan befria oss från vår självupptagenhet och öppna våra öron för deras rop.

De fattigas dop

8. Det ställe i den heliga Skrift där Gud uppenbarar sig för Mose i den brinnande busken kan tjäna som en ständig utgångspunkt för denna strävan. Där säger han: *Jag har sett hur mitt folk plågas i Egypten. Jag har hört deras klagorop över sina slavdrivare – ja, jag vet vad de får lida. Därför har jag stigit ner för att befria dem [...] Så gå nu: jag sänder dig* (2 Mos 3:7–8, 10).⁷ Gud visar att han bryr sig om de fattigas behov: *Då ropade israeliterna till Herren, och han sände en räddare* (Dom 3:15). Genom de fattigas klagorop ombeds vi att träda in i Guds hjärta, som alltid vårdar sig om sina barns behov, i synnerhet de värst utsatta. Om vi förblir döva för det ropet kan de fattiga mycket väl ropa ut sin nöd inför Herren gentemot oss, och vi skulle stå där som skyldiga (jfr 5 Mos 15:9) när vi vänder oss från Guds eget hjärta.

9. De fattigas belägenhet är ett rop som går genom mänsklighetens historia. Det utmanar våra liv, våra samhällen och våra ekonomiska system och inte minst kyrkan. I de fattigas såriga ansikte ser vi de oskyldigas lidande och därmed också Kristi eget lidande. På samma sätt kunde vi kanske tala mera träffande om vi säger de fattigas och fattigdomens många ansikten, eftersom det rör sig om ett mångfacetterat fenomen. Det finns nämligen många former av fattigdom: fattigdomen hos dem som är socialt marginaliserade och saknar möjligheter att göra sin röst hörd för att värna sin värdighet och sina möjligheter; det finns en moralisk och andlig fattigdom, en kulturell fattigdom, en fattigdom bland dem som befinner sig i en situation av personligt och socialt underläge eller utsatthet; fattigdomen hos dem som saknar rättigheter, utrymme och frihet.

10. I denna mening kan man säga att omsorgen om de fattiga och strävan att undanröja fattigdomens sociala och strukturella orsaker

har blivit allt angelägnare under de senaste decennierna. Den förblir dock otillräcklig. Så är fallet också därför att samhället favoriserar riktmärken för livsstil och politik som leder till många former av ojämlikhet. Därav följer att de gamla formerna av fattigdom som vi varseblivit och försöker avhjälpa nu har fått sällskap av nya, ofta mer subtila och farliga. Ur denna synpunkt är det välkommet att Förenta nationerna har gjort utrotandet av fattigdom till ett av sina millenniemål.

11. Ett konkret engagemang för de fattiga måste också åtföljas av en mentalitetsförändring som kan få effekter på det kulturella planet. Illusionen att lyckan ligger i ett bekvämt liv driver många människor till en livssyn som går ut på vinstmaximering och social framgång till varje pris, även på bekostnad av andra, och med utnyttjande av orättfärdiga sociala ideal och politisk-ekonomiska system som gynnar de allra starkaste. I en värld där de fattiga blir allt talrikare ser vi också paradoxalt nog tillväxten av en välbeställd elit som lever i en bubbla av bekvämlighet och lyx, nästan i en annan värld än vanligt folk. Detta betyder att det fortfarande existerar en kultur – ibland väl dold – som struntar i andra utan att ens märka det och som tolererar likgiltighet inför det faktum att miljoner människor dör av hunger och lever i villkor som är ovärdiga människan. För några år sedan orsakade ett foto på ett livlöst barn på en strand i Medelhavet ett uppror. Tyvärr blev det inte mer än ett tillfälligt ramaskri. Liknande händelser har efter hand blivit knappt noterade marginella nyhetsnotiser.

12. Vi får inte sänka garderna när det gäller fattigdom, utan måste vara särskilt angelägna om den allvarliga situation som många befinner sig i på grund av bristen på mat och vatten. Också i rika länder är det stigande antalet fattiga en källa till oro. I Europa

befinner sig fler och fler familjer utan möjlighet att klara sig i slutet av månaden. Vi bevittnar i det stora hela en ökning av olika slag av fattigdom, något som inte längre är en enda och enhetlig realitet utan numera innebär många olika former av ekonomisk och social utarmning. Det återspeglar en ökad ojämlikhet också i en omgivning av välstånd. Vi får inte glömma att:

[d]ubbelt fattiga är de kvinnor som uthärdar situationer av utstötning, misshandel och våld, eftersom de ofta har mindre möjligheter att slå vakt om sina rättigheter. Trots detta ser vi ständigt mitt ibland oss imponerande exempel på daglig heroism när det gäller att försvara sårbara familjer.⁸

I vissa länder är betydande förändringar på gång, men »sambandsorganisationen i världen i stort [är] ännu långt ifrån insikten att kvinnor äger exakt samma värdighet och samma rättigheter som män. Vi säger ett i våra ord, men våra beslut och verkligheten säger något annat«,⁹ i synnerhet om vi betänker det stora antal kvinnor som lever i verkligt armod.

Ideologiska fördomar

13. Om vi ser bortom rena data – vilka ibland »tolkas« för att övertyga oss om att de fattigas situation inte är så allvarlig – är realiteten i stort alldeles uppenbar:

Vissa ekonomiska regler har visat sig leda till tillväxt, men inte till fullödig mänsklig utveckling. Välståndet har ökat, men tillsammans med ojämlikheten har detta lett till att »nya former för fattigdom uppstår«. Påståendet att den moderna världen har minskat fattigdomen görs med en måttstock från det förflutna

som inte motsvarar dagens verklighet. Förr i världen, för att ta ett exempel, sågs bristande tillgång på el inte som ett tecken på fattigdom och var inte heller en källa till umbäranden. Fattigdom måste alltid förstås och bedömas mot bakgrund av de faktiska resurser som är tillgängliga i varje konkret historisk epok.¹⁰

Om vi ser bortom specifika situationer och kontexter, förklarade ett dokument från Europeiska gemenskapen 1984 följande:

[...] med de fattiga ska förstås de personer, familjer och grupper av personer vilkas resurser (materiellt, kulturellt och socialt) är så begränsade att det utesluter dem från ett minimum acceptabelt för ett värdigt liv i de medlemsstater de lever i.¹¹

Fastän vi erkänner att alla människor har lika värdighet, oberoende av var de är födda, föreligger det väldiga skillnader, som inte kan ignoreras, mellan länder och regioner.

14. Att fattiga finns beror inte på någon tillfällighet eller ett blint och grymt öde. I de allra flesta fall är fattigdom inte heller något val. Ändå finns det människor som hävdar detta och därigenom avslöjar sin egen blindhet och grymhet. Naturligtvis finns det också bland de fattiga människor som inte vill arbeta, kanske därför att deras förfäder arbetade ett helt liv men ändå dog fattiga. Men det finns så många andra – män och kvinnor – som inte desto mindre arbetar från bittida till sent, kanske med att samla vad andra kasserat eller liknande, trots att de inser att deras hårda slit bara hjälper dem att nätt och jämnt hanka sig fram men aldrig att skaffa sig ett bättre liv. Inte heller kan man säga att de flesta fattiga är fattiga därför att de inte »förtjänar« något annat, vilket påstås i den specifika syn på meritokrati som anser att bara de framgångsrika har »förtjänat« att vara det.

15. Också kristna har många gånger fallit för attityder skapade av sekulära ideologier eller politiska och ekonomiska synsätt som leder till grova generaliseringar och förhastade slutsatser. Det faktum att somliga avfärdar eller förlöjligar välgörenhet, som om denna vore ett slags besatthet bland några få och inte en hjärteangelägenhet i kyrkans uppdrag, övertygar mig om att vi måste gå tillbaka och än en gång läsa evangeliet, för att inte riskera att ersätta det med denna världens visdom. De fattiga får inte försummas om vi ska bli kvar i den stora strömfåran i kyrkans liv som har sin källa i evangeliet och bär frukt, alltid och överallt.

II

GUD UTVÄLJER DE FATTIGA

Ställningstagandet för de fattiga

16. Gud är barmhärtig kärlek. Hans kärleksplan, som utvecklas och förverkligas i historien, är framför allt hans nedstigande och ankomst ibland oss för att befria oss från slaveri, fruktan, synd och dödens makt. Han tog sig an människans villkor med en barmhärtig blick och ett hjärta fullt av kärlek. Han vände sig till dem han skapat och tog sig an deras fattigdom. För att dela den mänskliga naturens begränsningar och bräcklighet blev han själv fattig och föddes i köttet som vi. Vi lärde känna honom i det lilla barnet i krubban och i korsets yttersta förödmjukelse, där han delade vår radikala fattigdom, som är döden. Så kan man utan svårighet förstå varför vi också teologiskt kan tala om ett särskilt ställningstagande från Guds sida för de fattiga, ett uttryck som uppstod på tal om situationen på den latinamerikanska kontinenten, i synnerhet vid biskopsmötet i Puebla, och som därefter har blivit en naturlig del av kyrkans undervisning.¹² Detta »särskilda ställningstagande« innebär aldrig att exkludera eller diskriminera andra grupper, det vore omöjligt för Gud. Det avser att understryka Guds handlande, vars drivkraft är medlidandet med mänsklighetens fattigdom och lidande. I sin vilja att låta sitt rike av rättfärdighet, broderskap och solidaritet bryta in har Gud berett en särskild plats i sitt hjärta för dessa som diskrimineras och förtrycks, och han ber oss, sin kyrka, att göra ett slutgiltigt och radikalt val till förmån för de svagaste.

17. Det är i detta perspektiv som vi kan förstå de många tillfällen i Gamla testamentet, där Gud framställs som de fattigas vän och befriare, den som hör de fattigas rop och griper in för att rädda dem (jfr Ps 34:7). Gud, den fattiges tillflykt, brännmärker genom sina profeter – vi tänker särskilt på Amos och Jesaja – de orättvisor som begås i synnerhet mot de svagaste. Han uppmanar Israel till en inre förnyelse av sin gudstjänst: man kan inte be och frambära offer och samtidigt förtrycka de svagaste och fattigaste. Alltifrån början av Skriften visas Guds kärlek på ett påtagligt sätt i hans beskydd av de svaga och fattiga, till den grad att man kan tala om att han hyser en särskild tillgivenhet för dem. »Guds hjärta har en särskild plats för de fattiga ... Hela frälsningshistorien karaktäriseras av de fattigas närvaro.«¹³

Jesus, den fattige Messias

18. Gamla testamentets skildring av Guds särskilda ställningstagande för de fattiga och hans beredskap att lyssna till deras rop får – som jag har antytt – sitt fulla uttryck i Jesus från Nasaret.¹⁴ Vid hans människoblivande *avstod han från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss* (Fil 2:7), och i denna gestalt har han skänkt oss frälsningen. Hans fattigdom var radikal, grundad i hans uppdrag att till fullo uppenbara Guds kärlek till oss (jfr Joh 1:18; 1 Joh 4:9). Som den helige Paulus uttrycker det på sitt kärnfulla och tydliga sätt: *Ni känner vår herre Jesu Kristi stora gåva: han, som var rik, blev fattig för er skull, för att ni skulle bli rika genom hans fattigdom* (2 Kor 8:9).

19. Evangeliet visar oss att fattigdom var en framträdande aspekt av Jesu liv. Alltifrån den stund då han inträdde i världen hade Jesus bitter erfarenhet av vad som menas med att bli avvisad.

Evangelisten Lukas berättar om hur Josef och Maria, som just skulle föda, kom fram till Betlehem, och han tillägger träffande: *eftersom det inte fanns plats för dem inne i härbärgets* (Luk 2:7). Jesus föddes under primitiva förhållanden och lades i en krubba. Sedan måste de fly till Egypten för att han inte skulle bli mördad (jfr Matt 2:13–15). Alldeles i början av hans offentliga verksamhet, när han hade förkunnat i synagogan i Nasaret att ett nådens år som skulle bringa glädje till de fattiga hade brutit in i honom, drevs han ut ur staden (jfr Luk 4:14–30). Han dog som en paria och leddes ut ur Jerusalem för att korsfästas (jfr Mark 15:22). Ja, detta är den bästa beskrivningen av Jesu fattigdom: han erfor samma exkludering som är den fattiges lott, att vara utstött ur samhället. Jesus är ett exempel på detta *privilegium pauperum*. Han visade sig för världen, inte bara som en fattig Messias, utan också som en Messias bland och för de fattiga.

20. Det finns några ledtrådar när det gäller Jesu sociala status. Först och främst arbetade han som hantverkare eller snickare, *tékton* (jfr Mark 6:3). Sådana tjänade sitt uppehälle genom manuellt arbete. Eftersom de inte ägde jord ansågs de som underlägsna bönderna. När den nyfödde Jesus frambars i templet av Josef och Maria offrade de två turturduvor eller två unga duvor (jfr Luk 2:22–24), detta som enligt föreskrifterna i Tredje Moseboken (jfr 3 Mos 12:8) var de fattigas offergåva. En rätt talande episod i evangelierna visar hur Jesus tillsammans med sina lärjungar ryckte av ax för att ha något att äta på väg genom sädesfälten (jfr Mark 2:23–28). Bara de fattiga hade rätt att bedriva sådan axplockning på fälten. Dessutom säger Jesus om sig själv: *Rävarna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har inget ställe där han kan vila sitt huvud* (Matt 8:20; Luk 9:58). Han är en kringvandrande lärare,

vars fattigdom och utsatthet är tecken på hans förbundenhet med Fadern. Sådana är också villkoren för dem som vill följa honom på lärjungaskapets väg. Att avstå från ägande, rikedom och jordiskt välbefinnande blir på det sättet ett synligt tecken på att man förlitar sig på Gud och hans försyn.

21. I början av sin offentliga verksamhet uppträdde Jesus i synagogan i Nasaret och läste ur skriftrullen med profeten Jesaja och tillämpade profetens ord på sig själv: *Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga* (Luk 4:18; jfr Jes 61:1). Han uppenbarar sig som den som här och nu i historien kommer med Guds kärleksfulla närhet, vilket framför allt är ett befrielseverk för dessa som är ondskans fångar, och för de svaga och fattiga. De tecken som åtföljer Jesu förkunnelse är uppenbarelsen av den kärlek och det medlidande med vilket Gud ser på sjuka, fattiga och syndare, med tanke på deras villkor som marginaliserade av samhället, ja till och med av det troende folket. Han öppnar den blindes ögon, helar de spetälska, uppväcker döda och förkunnar ett glädjebud för de fattiga: Gud är här, Gud älskar dig (jfr Luk 7:22). Detta förklarar varför han förkunnar: *Saliga ni som är fattiga, er tillhör Guds rike* (Luk 6:20). Gud visar sitt ställningstagande för de fattiga: Herrens ord av hopp och befrielse är främst riktade till dem. Trots fattigdom och svaghet ska därför ingen känna sig övergiven. Och kyrkan måste bli en Saligprisningarnas kyrka om hon vill vara Kristi kyrka, bereda rum för de små och vandra i fattigdom med de fattiga, vara en plats där de fattiga har en hedersplats (jfr Jak 2:2-4).

22. På den tiden var behövande och sjuka som saknade livets nödortoft ofta tvingade att tigga. De måste alltså bära ytterligare en börda av social förödmjukelse på grund av tron att sjukdom

och fattigdom på något sätt berodde på personlig synd. Jesus avvisar med kraft denna mentalitet genom att insistera på att Gud *låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga* (Matt 5:45). Han omkullkastade helt denna föreställning, vilket vi kan se av slutet på liknelsen om den rike mannen och Lasaros: *Kom ihåg, mitt barn, att du fick ut ditt goda medan du levde, liksom Lasaros sitt onda. Nu har han funnit tröst här, medan du plågas* (Luk 16:25).

23. Det står alltså klart att det »är vår tro på Kristus, som blev fattig och alltid stod nära de fattiga och de utstötta, som är grunden för vårt engagemang för samhällets mest försummade medborgares fullödiga utveckling«. ¹⁵ Jag undrar ofta hur det kommer sig att så många fortsätter att tro att de lugnt kan ignorera de fattiga, när nu den heliga Skrift är så tydlig när det rör de fattiga. Men låt oss för ögonblicket fortsätta vår begrundan över vad Skriften har att säga oss om vårt förhållande till de fattiga och deras framträdande plats i Guds folk.

Kärleken till de fattiga i Bibeln

24. Aposteln Johannes skriver: *Den som inte älskar sin broder, som han har sett, kan inte älska Gud, som han inte har sett* (1 Joh 4:20). På liknande sätt svarar Jesus på en fråga från en skriftlärdd genom att citera två gamla budord: *Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft* (5 Mos 6:5), och *Du skall älska din nästa som dig själv* (3 Mos 19:18). Han förenar dem till ett enda budord. Evangelisten Markus berättar om Jesu svar i följande ordalag:

Viktigast är detta: »Hör, Israel, Herren, vår Gud, är den ende Herren, och du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, av hela din själ, av hela ditt förstånd och av hela din kraft.«
Sedan kommer detta: »Du skall älska din nästa som dig själv. Något större bud än dessa finns inte« (Mark 12:29–31).

25. Stället i Tredje Moseboken undervisar om nästankärleken, medan andra texter manar till respekt – för att inte säga kärlek – till och med för ens fiende:

Om du träffar på din fiendes oxe eller åsna som har kommit vilse, skall du föra den tillbaka till honom. Och om du ser att din oväns åsna har segnat ner under sin börda, får du inte lämna honom utan hjälp: du måste hjälpa honom att lasta av djuret (2 Mos 23:4–5).

Här framhålls uttryckligen det inneboende värdet av respekt för andra: vem som helst som råkar i nöd, också en fiende, förtjänar alltid vår hjälp.

26. Jesu undervisning om det viktigaste, kärleken till Gud, kompletteras tydligt av att han insisterar på att man inte kan älska Gud utan att samtidigt utsträcka kärleken också till de fattiga. Kärleken till nästan är ett påtagligt kriterium på att kärleken till Gud är äkta, så som aposteln Johannes vittnar: *Ingen har någonsin sett Gud. Men om vi älskar varandra är Gud alltid i oss, och hans kärlek har nått sin fullhet i oss [...] Gud är kärlek, och den som förblir i kärleken förblir i Gud och Gud i honom* (1 Joh 4:12, 16). De två formerna av kärlek är åtskilda men oskiljaktiga. Också när det inte finns någon uttrycklig hänvisning till Gud lär Herren själv att varje akt av kärlek till nästan på något sätt är ett återsken av den gudomliga kärleken: *Sannerligen, vad ni har gjort för någon*

av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig (Matt 25:40).

27. Av denna anledning anbefalls barmhärtighetsverk som tecken på äktheten i gudstjänsten, vilken har uppgiften att, medan vi lovprisar Gud, öppna oss för Andens förvandlande verkan i oss, så att vi alla kan bli en avbild av Kristus och hans barmhärtighet gentemot de svagaste. I denna bemärkelse har vår relation till Herren, sådan den kommer till uttryck i gudstjänsten, syftet att befria oss från risken att gestalta våra relationer till andra enligt en logik som kalkylerar och söker tillgodose egenintresset. Vi är i stället öppna för den oförskyllda generositet som omger dem som älskar varandra och därför har allt gemensamt. I detta avseende ger Jesus följande råd:

När du bjuder på middag eller någon annan måltid, bjud då inte dina vänner eller bröder eller släktingar eller rika grannar, så att de bjuder tillbaka och det blir din belöning. Nej, när du skall ha en fest, så bjud fattiga och krymplingar, lytta och blindas. Salig är du då, eftersom de inte kan ge dig någon belöning (Luk 14:12–14).

28. Herrens vädjan till oss att visa barmhärtighet mot den fattige kulminerar i den stora liknelsen om yttersta domen (jfr Matt 25:31–46), som kan tjäna som exempel på saligprisningen av de barmhärtiga. I den liknelsen ger oss Herren nyckeln till hur vi ska nå vårt livs fullkomning; ty om »vi söker den helighet som är välbehaglig i Guds ögon, finner vi i denna text den grundregel för vår livsföring som kommer att bilda underlag för domen över oss«. ¹⁶ De tydliga och verkningsfulla orden i evangeliet måste omsättas i praktiken »utan kommentarer, uttolkningar och undanflykter som

förtar deras kraft. Herren har tydligt klargjort att heligheten inte kan levas utan hänsyn till dessa hans krav«. ¹⁷

29. I den kristna urförsamlingen byggde inte barmhärtighetsgärningar på föregående studier eller någon direkt planering, utan utfördes huvudsakligen av trohet mot Jesu förebild enligt evangeliet. Jakobs brev behandlar utförligt problemet hur rika och fattiga bör umgås med varandra, och för att utröna äktheten i deras tro ställs följande två frågor:

Mina bröder, vad hjälper det om någon säger sig ha tro men inte har gärningar? Inte kan väl tron rädda honom? Om en broder eller syster är utan kläder och saknar mat för dagen, vad hjälper det då om någon av er säger: »Gå i frid, håll er varma och ät er mätta«, men inte ger dem vad kroppen behöver? Så är det också med tron: i sig själv, utan gärningar, är den död (Jak 2:14–17).

30. Jakob säger vidare:

Ert guld och silver rostar, och rosten skall vittna mot er och förtära er kropp som eld. Ni har samlat skatter i dessa sista dagar. Lönen till arbetarna som bärgade skörden på era ägor har ni undanhållit. Den skriar till himlen, och skördefolkets rop har nått Herren Sebaots öron. Ni har levt i lyx och överflöd här på jorden. Ni har gött er på slaktdagen (Jak 5:3–5).

Detta är starka ord, som vi helst skulle vilja slippa höra! En liknande appell finns i Johannes första brev: *Om någon som har vad han behöver här i världen ser sin broder lida nöd men stänger sitt hjärta för honom, hur kan då Guds kärlek förbli i honom?* (1 Joh 3:17).

31. Budskapet i Guds ord är

så klart och rakt på sak, så enkelt och så värtaligt, att ingen kyrklig tolkning har rätten att relativisera det. Kyrkans begrundande av dessa texter får inte fördunkla eller försvaga deras kraft utan ska hjälpa oss att ta emot dessa uppmaningar med mod och iver. Varför komplicera något som är så enkelt? Begreppsapparaten är ett verktyg som ska underlätta kontakten med de realiteter som de uttrycker, inte avlägsna oss från dem.¹⁸

32. Vi finner också ett tydligt kyrkligt exempel på hur man delade på tillgångarna och tog sig an de fattiga i det dagliga livet i den första kristna gemenskapen. Vi kan särskilt hänvisa till frågan om den dagliga utdelningen av hjälp till änkor (jfr Apg 6:1–6). Detta var inget enkelt problem, i synnerhet som vissa av dessa änkor, som kom från andra länder, ibland försumrades därför att de var utlänningar. Denna episod i Apostlagärningarna belyser en viss otillfredsställelse hos hellenisterna, alltså de judar som kulturellt sett var greker. Apostlarna svarade inte med abstraktioner utan prioriterade omsorgen om dessa änkor genom att omorganisera hjälpen till dem och be gemenskapen att utse kloka och respekterade män som kunde anförtros utspisningen, medan de själva kunde ägna sig åt att förkunna ordet.

33. När Paulus for till Jerusalem för att rådfråga apostlarna för att *inte slita, eller ha slitit, förgäves* (Gal 2:2) ombads han att inte glömma de fattiga (jfr Gal 2:10). Han organiserade därför flera insamlingar för att hjälpa de fattiga församlingarna. Bland skälen till denna åtgärd är det ett som sticker ut: *Gud älskar en glad givare* (2 Kor 9:7). Guds ord påminner dem av oss som normalt inte är villiga till välgörenhet och osjälviska gärningar om att generositet

mot de fattiga i själva verket är välgörande för dem som utövar den: Gud hyser en särskild kärlek till dem. Bibeln är i själva verket full av löften till dem som är givmilda mot andra: *Den som tar sig an de fattiga lånar åt Herren och skall få sin lön av honom* (Ords 19:17). *Ge, så skall ni få [...] Med det mått som ni mäter med skall det mätas upp åt er* (Luk 6:38). *Då bryter gryningsljuset fram för dig, och dina sår skall genast läkas* (Jes 58:8). De första kristna hyste inga tvivel om detta.

34. Livet i den första kyrkliga gemenskapen, såsom den beskrivs på Bibelns blad och når oss som Guds uppenbarade ord, har blivit oss givet som ett föredöme att efterlikna, men också som ett vittnesbörd om en tro som är verksam genom barmhärthighetsverk, och som en förblivande inspiration för kommande generationer. Genom århundradena har dessa bibelställen väckt de kristnas hjärtan till kärlek och barmhärthighetsverk som har blivit en fruktbar sådd som aldrig har upphört att bära rik skörd.

III

EN KYRKA FÖR DE FATTIGA

35. Tre dagar efter sitt val uttryckte min företrädare inför representanter från medierna sin avsikt att omsorgen om och uppmärksamheten på de fattiga skulle uttryckas klarare i kyrkan: »Hur önskar jag inte en kyrka som är fattig och för de fattiga!«¹⁹

36. Denna längtan avspeglar en uppfattning att kyrkan »i de fattiga och lidande känner igen bilden av sin grundare, den fattige och lidande, och bemödar sig om att lindra deras nöd och söker tjäna Kristus i dem«. ²⁰ Eftersom kyrkan är kallad att identifiera sig med de ringaste bland oss får det i hennes innersta väsen inte finnas »plats för tvivel eller bortförklaringar som skulle försvaga ett så tydligt budskap [...] Utan att skräda orden måste vi slå fast att det finns ett oskiljaktigt band mellan vår tro och de fattiga«. ²¹ Om detta finns det talrika vittnesbörd avlagda av Kristi lärjungar under nästan tvåtusen år.²²

Kyrkans sanna rikedomar

37. Den helige Paulus nämner att det bland de troende i den spirande kristna gemenskapen inte fanns många som *var visa i världslig mening, inte många var mäktiga, inte många förnäma* (1 Kor 1:26). Men trots sin fattigdom var de tidiga kristna fullt medvetna om nödvändigheten att ta vård om de sämst ställda. Redan i kristendomens gryning lade apostlarna händerna på sju män, valda av menigheten. I viss mening inneslöt de dem i deras eget ämbete

och uppdrog dem att utföra en tjänst – *diakonía* på grekiska – för de fattigaste (jfr Apg 6:1–5). Det är talande att den förste lärjungen som vittnade om sin tro på Kristus ända till blodsutgjutelse hörde till denna grupp. I honom förenades vittnesbördet om omsorgen om de fattiga med martyriet.

38. Lite mindre än tvåhundra år senare fick en annan diakon, den helige Laurentius, visa sin trohet mot Jesus Kristus och på ett liknande sätt förena martyriet och omsorgen om de fattiga.²³ Vi vet genom den helige Ambrosius († 397) redogörelse att Laurentius, en diakon i Rom under påve Sixtus II:s pontifikat, tvingades av de romerska myndigheterna att lämna ut kyrkans skatter. »Nästa dag tog han med sig de fattiga. På frågan om var de utlovade skatterna kunde tänkas vara, pekade han på de fattiga och sade: 'Här är kyrkans skatter'«. ²⁴ När den helige Ambrosius berättar om denna händelse, frågar han: »Vilka skatter har Jesus som kan vara dyrbarare än dessa i vilka han älskar att visa sig själv?« ²⁵ Och han påminner om att kyrkans tjänare aldrig får försumma omvårdnaden om de fattiga, och än mindre hoppa ägodelar för egen räkning. Han säger: »Denna uppgift måste utföras med uppriktig tro och framsynt vishet. Om någon skaffar sig personliga fördelar av det, då begår han ett brott; men om han fördelar vinsten på de fattiga eller lösköper en fånge, då utför han ett barmhärtighetsverk.« ²⁶

Kyrkofäderna och de fattiga

39. Alltifrån de första århundradena har kyrkofäderna insett att de fattiga utgör en privilegierad väg att komma i kontakt med Gud, ett särskilt sätt att möta honom. Vägörenhet mot de nödställda sågs inte bara som en moralisk dygd, utan som ett konkret uttryck

för tron på det människoblivna Ordet. De troendes gemenskap upprätthölls av den helige Andes styrka och var rotfäst i sin närhet till de fattiga, som inte betraktades som ett »bihang« utan som en väsentlig del av Kristi levande kropp. När till exempel den helige Ignatios av Antiochia († ca 107) var på väg till sin martyrdöd, uppmanade han församlingen i Smyrna att komma ihåg att utföra barmhärtighetsgärningar gentemot de fattigaste och sade till dem att inte bete sig som om de vore Guds motståndare.

Men betrakta dem som är av en annan åsikt beträffande Kristi nåd, som har kommit oss till del. Hur långt står de inte från Guds vilja? De har inget till övers för kärleken, ingen omsorg om änkan eller den faderlöse eller den förtryckte, om den fängslade eller den frie, om den hungrige eller törstige.²⁷

Polykarpos, biskop av Smyrna († ca 155), föreskrev uttryckligen att kyrkans tjänare måste ta hand om de fattiga. Han skriver:

Och prästerna ska vara medlidsamma och barmhärtiga mot alla, tillrättaföra de vilsegångna, besöka de sjuka och inte försumma änkan, den faderlöse eller fattige, utan förvalta allting enligt »vad som är riktigt inför Gud och människor«.²⁸

Av dessa två vittnesbörd kan vi se hur kyrkan visar sig vara en mor för de fattiga, en plats för välkomnande och rättvisa.

40. Den helige Justinus († 165) riktade sin första apologi till kejsar Hadrianus, till senaten och folket i Rom. Där förklarade han att de kristna samlade in allt de kunde till de nödställda, eftersom de såg dem som bröder och systrar i Kristus. När han beskrev hur församlingen kom samman i bön den första dagen i veckan, underströk han att i denna den kristna liturgins hjärtpunkt var det

omöjligt att skilja gudstjänst från omsorg om de fattiga. Vid en viss tidpunkt i firandet skänkte

de som har möjlighet och vilja så mycket som var och en anser skäligt, och det insamlade bärs fram till gudstjänstledaren, som kommer de föräldralösa och änkorna till hjälp jämte dem som genom sjukdom eller av andra anledningar lider brist, samt fängslade och främlingar som bor hos oss, med ett ord: vi tar hand om alla behövande.²⁹

Detta visar att den unga kyrkan inte skilde på tro och social gärning: den tro som inte visade sig i konkret handling ansågs död, så som den helige Jakob har lärt oss (jfr Jak 2:17).

Den helige Johannes Chrysostomos

41. En av de östliga fäderna var den helige Johannes Chrysostomos († 407), ärkebiskop av Konstantinopel från sent trehundratal till tidigt fyrahundratal. I sina predikningar uppmanade han de troende att känna igen Kristus i de behövande. Han säger:

Vill du hedra Kristi kropp? Tillåt då inte att han blir föraktad i sina lemmar, det vill säga i de fattiga, som inte har kläder att täcka sig med. Du får inte hedra Kristus här i kyrkan genom att klä honom i sidenkläder och sedan gå förbi honom när han är oklädd och frusen där utanför. [Kristi kropp på altaret] behöver inga kläder utan ett rent sinnelag. Nu ska vi lära oss kärleken till visheten. Den ljuvaste hedern är den som den hedrade själv vill ha, inte den som vi själva föredrar [...] Du ska hedra honom med den heder han har bestämt och låta din rikedom spenderas på de fattiga. Gud behöver inga gyllene kärl utan gyllene själar.³⁰

Kristallklart tydliggör han att om de troende inte möter Kristus i de fattiga som står vid dörren, då kan de inte dyrka honom vid altaret. Han fortsätter: »Vad hjälper det att Herrens bord är fullt av gyllene kärl, om han själv förgås av hunger? Mätta först de hungrande, sedan kan du smycka hans bord med ditt överflöd.«³¹ Han uppfattade alltså eukaristin som ett sakramentalt uttryck för den kärlek och rättvisa som föregick och åtföljde den. Samma kärlek och rättvisa skulle förlänga eukaristin genom kärlek till och omsorg om de fattiga.

42. Karitativ omsorg är alltså inte ett fritt tillval utan ett kriterium för sann gudstjänst. Chrysostomos kritiserade våldsamt måttlös rikedom i förening med likgiltighet för de fattiga. Den omsorg som man är skyldig dem är en förutsättning för frälsningen, inte enbart ett socialt krav, och detta innebär samtidigt en dom över orättmätig rikedom. Chrysostomos skriver:

Kylan är svår, och den fattige mannen ligger där i trasor, döende, frysande, huttrande, i en skepnad och med en klädsel som borde beröra dig. Men du går förbi, rödbrusig och berusad. Hur kan du då vänta dig att Gud ska rädda dig undan olyckan? [...] En kropp som är död och känslolös, och inte märker något av alla de hedersbetygelser den visas, den smyckar du ofta med otaliga brokiga och guldstickade kläder. Men denna kropp som är utmattad av smärta och pinad av hunger och köld och ligger där på marken, den bryr du dig inte om, och du tänker mer på fåfäng ära än på fruktan för Gud.³²

Denna starka känsla för social rättvisa förmår honom att slå fast att »underlåtenhet att ge de fattiga del av sina egna tillgångar, det är detsamma som att beröva dem livet; allt det vi äger är inte vårt, utan deras«.³³

Den helige Augustinus

43. Augustinus († 430) andlige vägledare var den helige Ambrosius, som insisterade på den moraliska förpliktelsen att dela med sig av materiella tillgångar: »Det du ger till de fattiga är inte din egen egendom, utan deras. Varför har du för egen räkning lagt beslag på det som är till för allas bästa?«³⁴ För denne biskop av Milano betyder gåvan till de fattiga att rättvisan återställs; den är inte ett uttryck för nedlåtenhet. I hans predikningar antar barmhärtighetsverken en profetisk karaktär: han brännmärker strukturer som hopar rikedomar, och han framhåller att kommunion, solidarisk samhörighet, är kyrkans kallelse.

44. Formad av denna tradition undervisade också den helige biskopen av Hippo om det särskilda ställningstagandet för och omsorgen om de fattiga. Som den vaksamme herde och synnerligen klarsynte teolog han var, insåg han klart att en verklig kyrklig kommunion innefattar en gemenskap också materiellt. I sin kommentar till Psaltaren nämner han att sanna kristna aldrig försummar kärleken till de mest utblottade: »När ni ser på era bröder märker ni om de saknar något. Men om Kristus bor i er, visa då er omsorg också om främlingarna.«³⁵ Detta delande av tillgångar var en frukt av den teologala dygden kärlek, och den har som yttersta mål kärleken till Kristus. För Augustinus är den fattige inte bara en person som man ska hjälpa, utan Herrens sakramentala närvaro.

45. Nådens store kyrkolärare betraktade omsorgen om de fattiga som det konkreta beviset på att tron är äkta. Var och en som säger sig älska Gud men saknar medlidande med de behövande ljuger (jfr 1 Joh 4:20). När han kommenterar Jesu möte med den unge rike mannen och den »skatt i himlen« som ligger i beredskap för

dem som ger sina rikedomar till de fattiga (jfr Matt 19:21), lägger Augustinus dessa ord i Herrens mun:

Jag tog emot jorden, jag ska ge himlen. Jag fick timliga gåvor, jag ska ge eviga. Jag fick bröd, jag ska ge liv [...] Jag fick gästfrihet, men jag ska ge er ett hem. Jag fick besök när jag var sjuk, men jag ska ge hälsa. Jag fick besök i fängelset, men jag ska ge frihet. Brödet ni gav till min fattige har förtärts, men brödet som jag ska ge ska inte bara mätta er: det kommer aldrig att ta slut.³⁶

Den Allsmäktige hamnar inte på andra plats hos dem som tar sig an de mest behövande: ju större kärleken till de fattiga är, desto större blir Guds belöning.

46. Detta kristocentriska och djupt kyrkliga perspektiv leder till slutsatsen att offergåvor, skänkta av kärlek, inte bara lindrar våra bröders och systrars nöd utan de renar också givarens hjärta, om denne är villig till omvändelse: »Allmosan tjänar till att utplåna synderna i det förflutna, om du är beredd att ändra din livsföring.«³⁷ Den är så att säga den ordinarie vägen till omvändelse för den som vill följa Kristus med odelat hjärta.

47. I en kyrka som ser Kristi anlete i de fattiga och materiella tillgångar som verktyg för kärleksverksamheten förblir Augustinus tankar en säker ledstjärna. Troheten mot Augustinus undervisning kräver i dag inte bara ett studium av hans verk utan också en beredskap att radikalt följa hans inbjudan till omvändelse, vilket med nödvändighet också inbegriper att man ställer sig i nästankärlekens tjänst.

48. Flera andra kyrkofäder i öst och väst har talat om ställningstagandet för de fattiga i varje kristens liv och mission. Ur detta per-

spektiv kan man sammanfattningsvis säga att den patristiska teologin var praktisk, den syftade till en kyrka som var fattig och var till för de fattiga, en påminnelse om att evangeliet förkunnas på rätt sätt endast när det sporrar oss att komma i konkret kontakt med de ringaste bland oss och en varning om att sträng renlärighet utan barmhärtighet är tomma ord.

Omsorgen om de sjuka

49. Den kristna medkänslan har kommit till uttryck på ett särskilt sätt i vården av sjuka och lidande. På grundval av de tecken som Jesus utförde under sin offentliga verksamhet – helandet av blinda, spetälska och lama – har kyrkan förstått att omvårdnaden om de sjuka, i vilka hon känner igen den korsfäste Herren, är en viktig del av hennes mission. När den helige Cyprianus († 258) var biskop i staden Karthago utbröt en epidemi. Han påminde då de kristna om vikten att ta hand om de sjuka:

Denna pest och farsot, som verkar så fruktansvärd och dödlig, vädjar till vars och ens sinne om rättvisa. Den prövar människosläktets förhållningssätt och visar om de friska betjänar de sjuka, om släktingar älskar varandra uppriktigt, om herrar har försyn för sina sjuka slavar, om läkare inte överger de sjuka som tigger om deras hjälp.³⁸

Den kristna traditionen att besöka de sjuka, att tvätta deras sår, att trösta de betryckta, den är inte endast en filantropisk strävan utan också en kyrklig gärning genom vilken kyrkans medlemmar »rör vid den lidande Kristi kött«.³⁹

50. På 1500-talet grundade den helige Johannes av Gud († 1550) Hospitalorden, som bär hans namn, och skapade ett slags mönstersjukhus som välkomnade alla, oavsett social och ekonomisk status. Hans berömda talesätt »Gör gott, mina bröder!« blev ett motto för aktivt omhändertagande av de sjuka. Vid samma tid grundade den helige Camillo de Lellis († 1614) en orden för tjänandet av de sjuka – camillianerna – och tog det som sin mission att tjäna de sjuka med total hängivenhet. I hans regel finns följande befallning:

Var och en ska be Herren om moderskänsla för sin nästa, så att vi kan tjäna dem med all kärlek, både till själ och kropp, eftersom vi önskar att med Guds nåds hjälp tjäna alla sjuka med samma känsla som en kärleksfull mor hyser för sitt enda men sjuka barn.⁴⁰

I sjukhus, på slagfält, i fängelser och på gator har camillianerna förkroppsligat Kristus Läkarens barmhärtighet.

51. Genom att ta sig an de sjuka med moderlig omsorg, som en mor tar hand om sitt barn, har många gudsvigda kvinnor spelat en ännu större roll genom att stå för sjukvård bland de fattiga. Den helige Vincent de Pauls († 1660) Filles de la Charité, Les Sœurs Hospitalières, Les Petites Sœurs de la Divine Providence och många andra kvinnliga kongregationer har kommit att utgöra en moderlig och diskret närvaro på sjukhus, mödrahem och äldreboenden. De har erbjudit tröst, sitt lyssnande öra, sin närvaro och framför allt sin ömhet. De har, ofta med egna händer, byggt sjukvårdsinrättningar på platser utan läkarvård. De har undervisat om hygien, förlöst barn och delat ut medicin med naturlig vishet och djup tro. Deras hem blev oaser av värdighet där ingen visades bort. Bemötandet i medkänsla blev den första medicinen. Den heliga Louise de Marillac

(† 1660) skrev till sina medsystrar, Les Filles de la Charité, och påminde dem om att de hade fått »en alldeles speciell välsignelse av Gud genom att göra tjänst hos de fattiga sjuka på sjukhuset«. ⁴¹

52. I dag fullföljer man detta arv på katolska sjukhus, vårdcentraler som står öppna i avlägsna trakter, kliniker i djungler, härbärgen för missbrukare och fältsjukhus i krigszoner. Den kristna närvaron bland de sjuka visar att frälsningen inte är en abstrakt idé utan en konkret handling. När kyrkan helar ett sår förkunnar hon att Guds rike börjar bland de mest sårbara. Hon förblir trogen den som sade: *Jag var sjuk, och ni såg till mig* (Matt 25:36). När kyrkan ligger på knä hos en spetälsk, ett undernärt barn eller en anonym döende, då följer hon sin djupaste kallelse: att älska Herren när han är som mest vanställd.

Klosterfolkets omsorg om de sjuka

53. Klosterlivet, som uppstod i öknens tystnad, var från första början ett vittnesbörd om solidaritet. Munkar och nunnor lämnade allt – förmögenhet, status, familj – inte bara för att de föraktade världslig rikedom – *contemptus mundi* – utan också för att möta den fattige Kristus i denna radikala frihet från bindningar. Den helige Basileios den store († 379) såg i sin regel ingen motsättning mellan munkarnas böneliv och kontemplation och att tjäna de fattiga. För honom var gästfrihet och omsorg om de nödställda en integrerad del av den monastiska spiritualiteten. Munkarna skulle, också efter det att de lämnat allt för att omfatta fattigdomen, hjälpa de fattigaste med sitt arbete, därför att

om vi ska ha tillräckligt med medel för att hjälpa de nödställda [...] måste vi förvisso arbeta flitigt [...] Denna livsstil är inte bara

till hjälp för att tukta kroppen utan också för att stärka kärleken till vår nästa, så att Gud genom oss kan sörja för våra svagare bröder och systrar.⁴²

54. I Cæsarea, där han var biskop, byggde han en anläggning kallad *Basilias*, som rymde husrum, sjukhus och skolor för de fattiga och sjuka. Munken var alltså inte bara en asket, han var också en tjänare. Basileios visade på detta sätt att man måste vara nära de fattiga för att vara nära Gud. Konkret kärlek var kriteriet för helgelse. Bön och omvårdnad, kontemperation och helande, att skriva och att välkomna: allt detta var ett uttryck för samma kärlek till Kristus.

55. I västerlandet formulerade den helige Benedictus av Nursia († 543/547) en regel som skulle bli ryggraden i den europeiska monastiska spiritualiteten. Välkommandet av fattiga och pilgrimer intog en framträdande plats i dokumentet: »Särskilt samvetsgrann omsorg skall man visa när man tar emot fattiga och pilgrimer, ty det är först och främst i dem man tar emot Kristus.«⁴³ Detta var mer än blotta ord: i århundraden har benediktinska kloster varit tillflyktsorter för änkor, övergivna barn, pilgrimer och tiggare. För Benedictus var gemenskapslivet en skola i kärlek. Kropparbete hade inte bara en praktisk funktion utan utgjorde också tjänandets hjärtpunkt. Att munkarna delade allt med varandra, uppmärksamma på de sjuka och lyhörda för de svagaste, var en beredskap att ta emot Kristus, som visade sig i en fattigs eller en främlings gestalt. Benediktinernas klosterliga gästfrihet är också i dag ett tecken på en kyrka med öppen dörr, som tar emot utan att ställa frågor och helar utan att kräva något i gengäld.

56. Med tiden blev benediktinklostren platser där man motverkade en exkluderande kultur. Munkar och nunnor odlade jorden, producerade mat, beredde mediciner och erbjöd dem utan åthävor till de mest behövande. Deras tysta arbete var en surdeg i en ny civilisation, där de fattiga inte sågs som ett problem som måste lösas utan som bröder och systrar att välkomna. Delandets princip, det gemensamma arbetet och hjälpen till de sårade etablerade en ekonomi av solidaritet, i kontrast till hopandet av rikedomar. Munkarnas vittnesbörd visade att frivillig fattigdom var allt annat än misär; det var en väg till frihet och samhörighet. De inte bara hjälpte de fattiga, utan de blev deras nästa, bröder och systrar till samme Herre. I celler och kloster skapade de en mystik, där Guds närvaro förnams i de minsta.

57. Förutom att ge materiell hjälp spelade klostren en fundamental roll i den kulturella och andliga utbildningen av dem som stod på samhällets botten. I tider av pest, krig och svält blev de platser där de fattiga fann bröd och medicin, men också värdighet och uppmärksamhet. Här fick föräldralösa skolning, lärlingar fick utbildning och vanligt folk fick lära sig jordbruksteknik och läsning. Kunskapen delades som en gåva och ett ansvar. Abboten var både lärare och fader, och klosterskolan var en plats för frihet genom sanning. Munken måste, som Johannes Cassianus († 435) skriver, präglas av »hjärtats ödmjukhet [...] som inte leder till en kunskap som gör en uppblåst, utan en kunskap som upplyser genom kärlekens fullhet«. ⁴⁴ Genom att forma samvetena och göra visheten tillgänglig bidrog munkarna till en kristen, inkluderande pedagogik. Kulturen, präglad av tron, delades i enkelhet. Kunskap, upplyst av kärlek, blev till tjänande. Det monastiska livet visade sig som en livsstil av helgelse och ett konkret sätt att omforma samhället.

58. Den monastiska traditionen lär oss att bön och kärleksverksamhet, tystnad och tjänande, celler och sjukhus tillsammans bildar en enda andlig väv. Klostret är en plats där man lyssnar och handlar, tillber och delar. Den helige Bernhard av Clairvaux († 1153), den store cisterciensiske reformatorn, »påminde med kraft om behovet av ett nyktert och måttfullt liv, i refektoriet såväl som i klosterlig klädsel och byggnadsstil, och anbefalldes hjälp till och omvårdnad om de fattiga«. ⁴⁵ Om det monastiska livet är troget sin ursprungliga kallelse, då visar det att kyrkan är Herrens brud endast om hon också är de fattigas syster. Klostret är inte bara en tillflyktsort från världen, det är också en skola där man förkovrar sig i tjänandet. Där munkar och nunnor har öppnat sina dörrar för de fattiga, där har kyrkan med ödmjukhet och fasthet visat att kontemplation inte utesluter barmhärtighetsverk utan kräver dem som sin yppersta frukt.

FriköpanDET av fångar

59. Alltsedan apostlarnas tid har kyrkan sett befrielsen av de förtryckta som ett tecken på Guds rike. Jesus själv förkunnade i början av sin offentliga verksamhet: *Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna* (Luk 4:18). De första kristna bad för och hjälpte sina bröder och systrar som hade fångslats, så som Apostlagärningarna (jfr 12:5, 24:23) och ett antal skrifter av kyrkofäderna vittnar om. Uppdraget att befria har fortsatt genom århundradena i form av konkreta handlingar, i synnerhet när slaveriets och frihetsberövandets tragedi har präglat hela samhällen.

60. När 1100-talet övergick i 1200-tal, då många kristna togs till fånga på Medelhavet och förslavades i krig, uppstod två religiösa ordnar: Den allraheligaste Treenighetens och de tillfångatagnas orden (trinitarierna), grundad av den helige Johannes av Matha († 1213) och den helige Felix av Valois († 1212), och den Saliga Jungfru Marias av Barmhärtighetens orden (mercedarierna), grundad av den helige Petrus av Nolasco († 1256), understödd av den helige dominikanen Raymond av Peñafort († 1275). Dessa kommuniter av gudsvigda föddes med en särskild nådegåva att befria kristna som hade förslavats. De ställde sina egna tillgångar till slavarnas förfogande,⁴⁶ och många gånger offrade de livet för dem. Trinitarierna, med mottot *Gloria tibi, Trinitas, et captivis libertas* («Äran tillkommer dig, Treenighet, och friheten de fångna»), och mercedarierna lade ett fjärde löfte⁴⁷ till ordenslöftena om fattigdom, kyskhet och lydnad och vittnade därmed om att kärleken kan vara heroisk. FriköpanDET av fångar är ett uttryck för trinitarisk kärlek: en Gud som befriar såväl från andligt slaveri som från konkret förtryck. Att rädda någon från slaveri och fångenskap ses som en förlängning av Kristi försoningsoffer, där hans blod är priset för vår återlösning (jfr 1 Kor 6:20).

61. Dessa ordnars ursprungliga spiritualitet var djupt rotad i kontemplerationen av korset. Kristus är fångarnas återlösare *par excellence*, och kyrkan, hans kropp, förlänger detta mysterium genom tiderna.⁴⁸ Ordensmedlemmarna såg inte återlösningen som en politisk eller ekonomisk transaktion utan som en närmast liturgisk handling, ett sakramentalt frambärande av den egna personen. Många gav sina egna kroppar i utbyte mot fångar, och de uppfyllde därmed bokstavligen budet: *Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner* (Joh 15:13). Denna ordenstradition upphörde aldrig. Tvärtom inspirerade den till nya former av insatser

inför modernare former av slaveri: människohandel, tvångsarbete, sexuellt utnyttjande och allehanda former av beroende.⁴⁹ Kristen kärlek är befriande när den inkarneras. På samma sätt är det kyrkans mission, när hon är sin Herre trogen, att alltid förkunna befrielse. Också i dag, när »miljoner människor – barn, kvinnor och män i alla åldrar – är berövade sin frihet och tvingas att leva under slavliknande villkor«,⁵⁰ förvaltas detta arv av dessa ordnar och andra institutioner och kongregationer som arbetar i städernas utkanter, konfliktzoner och migrationsvägar. När kyrkan böjer sig ner för att spränga de kedjor som binder de fattiga, då blir hon ett påskens tecken.

62. Vi kan inte avsluta denna reflexion om människor som berövats sin frihet utan att nämna dem som sitter i olika fängelser och interneringsläger. Med tanke på detta upprepar vi vad påve Franciskus sade till en grupp fångar:

För mig är det alltid en viktig händelse att gå in i ett fängelse, därför att fängelset är en plats för stor mänsklighet [...] En mänsklighet som är hårt prövad, ibland förkrossad av svårigheter, skuld, fördömanden, missförstånd, lidande, men samtidigt fylld av styrka, längtan efter förlåtelse, längtan efter försoning.⁵¹

Denna längtan har inte minst blivit hörd av de ordnar som ägnar sig åt frigivandet av fångar som en huvudsaklig insats för kyrkan. Som den helige Paulus förkunnade: *Till den friheten har Kristus befriat oss* (Gal 5:1). Denna frihet är inte bara en inre frihet: den visar sig i historien som kärlek som bryr sig om andra och befriar från alla förslavande band.

Vittnesbörd om evangelisk fattigdom

63. På 1200-talet växte städerna, rikedomarna koncentrerades dit och därmed uppstod också nya former av fattigdom. Den helige Ande gav då upphov till nya former av gudsvigt liv i kyrkan: tiggarrordnarna, mendikanterna. Till skillnad från den stationära monastiska modellen antog mendikanterna en rörlig livsstil, utan personlig eller gemensam egendom, och anförtrodde sig helt och hållet åt försynen. De inte bara tjänade de fattiga, de gjorde sig själva fattiga tillsammans med dem. De såg staden som den nya öknen och de marginaliserade som nya andliga läromästare. Dessa ordnar, främst franciskanerna, dominikanerna, augustinerna och karmeliterna, representerade en evangelisk revolution: en enkel, fattig livsstil blev ett profetiskt tecken på mission och ett återupplivande av den första kristna gemenskapens erfarenhet (jfr Apg 4:32). Mendikanternas vittnesbörd utmanade både klerikal vällevnad och stadskulturens känslokyla.

64. Den helige Franciskus av Assisi blev ikonen för denna nya vartid. Genom att omfamna fattigdomen ville han likna Kristus, den fattige, nakne och korsfäste. I sin regel föreskriver han att

bröderna inte ska äga något, vare sig hus, hemvist eller något annat. Och som pilgrimer och främlingar i denna värld ska de tjäna Herren i fattigdom och ödmjukhet, vandra omkring och tigga med stor tillförsikt och utan att skämmas, ty Herren själv gjorde sig fattig för vår skull i denna värld.⁵²

Hans liv var en fortgående utblottelse: från palatsen till de spetälska, från talarkonst till tystnad, från ägande till total självutgivelse. Franciskus grundade inte en institution för socialt arbete utan ett evangeliskt brödraskap. I de fattiga såg han sina bröder och

systrar, levande avbilder av Herren. Hans mission var att vara med dem, och han lyckades med detta genom en solidaritet som överbryggade avstånd, och genom medlidsam kärlek. Franciskus fattigdom var relationell: den ledde honom till att bli de andras nästa, deras jämlike, ja, underställd dem. Hans helighet var grundad i övertygelsen att Kristus kan tas emot på allvar enbart genom att man ger sig själv utan förbehåll till sina bröder och systrar.

65. Den heliga Clara av Assisi († 1253), som inspirerades av Franciskus, grundade Ordine delle Povere Dame, senare kallad clarissorna. Hennes andliga kamp bestod i att troget hålla fast vid det radikala fattigdomsidealet. Hon vägrade att acceptera påvliga privilegier som hade kunnat garantera materiell trygghet för hennes kloster, och hon fick av påve Gregorius IX det så kallade *privilegium paupertatis*, som garanterade rätten att leva utan materiella tillgångar.⁵³ Detta val var ett uttryck för hennes fullkomliga förtroende för Gud och hennes medvetenhet om att frivillig fattigdom var en form av profetisk frihet. Clara lärde sina systrar att Kristus var deras enda arvedel och att inget fick fördunkla deras tillhörighet till honom. Hennes fördolda liv i bön var ett protestrop mot världsligheten och ett tyst försvar för de fattiga och försummade.

66. Den helige Dominicus de Guzmán († 1221), samtida med Franciskus, grundade predikarorden, med en annan karism men med samma radikala livsstil. Han ville förkunna evangeliet med en auktoritet som kommer från ett liv i fattigdom. Han var övertygad om att Sanningen behöver vittnen om autenticitet. Deras fattiga livsstil underströk det Ord som de predikade. Fria från det världsliga ägandets tyngd skulle dominikanbröderna bli bättre skickade att ägna sig åt sin huvuduppgift, att predika. De gick till städerna,

främst till universiteten, för att undervisa om sanningen om Gud.⁵⁴ I sitt beroende av andra visade de att tron inte är något påtvingat utan något erbjudet. Genom att leva bland de fattiga lärde de sig evangeliets sanning »underifrån«, som lärjungar till den Kristus som ödmjukade sig.

67. Mendikantordnarna var alltså ett levande svar på utanförskapet och likgiltigheten. De föreslog inte uttryckligen sociala reformer, utan personlig och gemensam omvändelse till Gudsrikets logik. För dem var fattigdomen inte en följd av bristande tillgång på resurser, utan ett fritt val: att göra sig själva små, för att kunna välkomna de små. Som Thomas av Celano († ca 1260) sade om Franciskus: »Han visade att han hängivet älskade de fattiga [...] Han klädde ofta av sig för att ge sina kläder till de fattiga, som han ville efterlikna.«⁵⁵ Tiggarna blev en symbol för en ödmjuk, broderlig kyrka på pilgrimsfärd, en kyrka som levde bland de fattiga, inte för att vinna proselyter utan som ett uttryck för hennes sanna identitet. De lär oss att kyrkan blir ett ljus när hon utblottar sig, och att helighet vinnas genom ett ödmjukt hjärta som är hängivet de ringaste bland oss.

Kyrkan och de fattigas utbildning

68. I ett tal till lärare påminde påve Franciskus om att utbildning alltid har varit ett av de högsta uttrycken för kristen kärlek: »Ni har en uppgift, full av hinder men också glädjeämnen [...] En kärlekens mission, eftersom ni inte kan undervisa utan kärlek.«⁵⁶ I denna mening har de kristna sedan begynnelsen förstått att kunskap befriar, skänker värdighet och leder oss närmare sanningen. För kyrkan har undervisning varit en akt av rättvisa och tro. Med inspiration från Mästaren som förmedlade gudomliga och

mänskliga sanningar till folket antog hon uppgiften att fostra barn och ungdomar, i synnerhet de fattigaste, i sanning och kärlek. Denna mission utformades närmare genom de kongregationer som grundades för att ägna sig åt undervisning.

69. På 1500-talet grundade den helige Giuseppe Calasanzio († 1648) Europas första avgiftsfria allmänna skola, eftersom han slagits av bristen på skolning och yrkesutbildning bland unga fattiga i Rom. Den låg i några rum i närheten av kyrkan Santa Dorotea in Trastevere. Detta var fröet till Ordine dei Chierici Regolari Poveri della Madre di Dio delle Scuole Pie, kända som piaristerna, som senare grundades och utvecklades under många svårigheter. Målet var att till unga människor förmedla »inte bara världslig kunskap utan också evangeliets visdom, genom att lära dem att i sina egna liv och i historien urskilja Guds, Skaparens och Återlösarens, kärleksfulla handlande«. ⁵⁷ Vi kan förvisso betrakta denne modige präst som »den faktiske grundaren av den moderna katolska skolan, som syftar till en allomfattande utbildning och är öppen för alla«. ⁵⁸ I samma anda insåg den helige Jean-Baptiste de La Salle († 1719) på 1600-talet den orättvisa som vållades av att arbetarbarn och vanligt folk var utestängda från Frankrikes utbildningsväsen, och han grundade därför Frères des Écoles Chrésiennes, med syftet att erbjuda gratis undervisning, solid utbildning och en välkomnande miljö. de La Salle såg klassrummet som en plats för mänsklig utveckling, men också för omvändelse. I hans medbröder förenades bön, metodik, disciplin och delande. Varje barn betraktades som Guds unika gåva, och undervisning sågs som en insats i Guds rikes tjänst.

70. På 1800-talet, likaledes i Frankrike, grundade den helige Marcellin Champagnat († 1840) Institut des Frères Maristes des Écoles.

»Han var uppmärksam på de andliga och utbildningsmässiga behoven på hans tid, i synnerhet den religiösa okunnighet och försummelse som drabbade ungdomen.«⁵⁹ Han ägnade sig helhjärtat åt uppgiften att utbilda och evangelisera barn och ungdomar, särskilt de mest nödställda, under en tid då tillgången till skolgång fortsatte att vara ett privilegium för några få. I samma anda inledde den helige Giovanni Bosco († 1888) salesianernas stora insats i Italien, på grundval av de tre principerna i den »förebyggande metoden«: förnuft, religion, älskvärdhet.⁶⁰ Den salige Antonio Rosmini († 1855) grundade Istituto della Carità, där »intellektuell välgörenhet« ställdes vid sidan av »materiell välgörenhet« och med »andligt pastoral välgörenhet« som överordnad princip, en oundgänglig dimension i varje karitativ insats som syftar till personens lyckade och fullödiga utveckling.⁶¹

71. Många kvinnliga kongregationer gick i spetsen för denna pedagogiska revolution. Grundade på 1700- och 1800-talet gick ursulinnorna, Compagnie de Marie Notre-Dame, Le Maestre Pie och många andra in på de områden där staten var frånvarande. De skapade skolor i små byar, förstäder och arbetarområden. De lade sig vinn framför allt om utbildning av flickor. Dessa ordenssystrar lärde dem läsa, evangeliserade dem, tog hand om dagliga praktiska bekymmer, hjälpte dem till ett bättre liv genom konstnärlig verksamhet och framför allt bildade samveten. Deras pedagogik var enkel: närhet, tålmod och vänlighet. De undervisade med sitt liv som föredöme innan de gjorde det med ord. I en tid av utbredd analfabetism och systematiskt utanförskap blev dessa ordenskvinnor hoppets ledstjärnor. Deras uppdrag var att forma en anda, att lära människor tänka och att främja värdighet. Genom att kombinera ett liv i fromhet med hängivenhet mot andra bekämpade de förfallet med en ömhet som präglar den som undervisar i Kristi namn.

72. Utbildningen av de fattiga, liksom den kristna tron, är inte en ynnest utan en plikt. Barn har rätt till kunskap som förutsättning för mänsklig värdighet. Undervisningen bekräftar deras värde och ger dem verktyg att förbättra sin situation. Den kristna traditionen betraktar kunskap som en Guds gåva och ett samhällligt ansvar. Kristen utbildning formar inte bara yrkesmänniskor utan också människor öppna för godhet, skönhet och sanning. Katolska skolor är därför, när de motsvarar namnet, platser för inkludering, allomfattande bildning och mänsklig utveckling. Genom att kombinera tron och kulturen sår de frön för framtiden, hedrar Guds avbild och bygger ett bättre samhälle.

Stöd till migranter

73. Erfarenheten av migration hör med till Guds folks historia. Abraham gav sig i väg utan att veta var han skulle hamna. Mose anförde pilgrimsfolket genom öknen. Maria och Josef flydde med barnet Jesus till Egypten. Kristus själv *kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom* (Joh 1:11). Han levde bland oss som en främling. Av detta skäl har kyrkan alltid i migranterna igenkänt Herrens levande närvaro. Han kommer på domens dag att säga till dem som står på hans högra sida: *Jag var hemlös, och ni tog hand om mig* (Matt 25:35).

74. På 1800-talet, när miljoner européer emigrerade på jakt efter bättre levnadsvillkor, var det två stora helgon som utmärkte sig för sin pastorala omsorg om migranter: den helige Giovanni Battista Scalabrini († 1905) och den heliga Francesca Saverio Cabrini († 1917). Scalabrini, biskop i Piacenza, grundade Missionari di San Carlo för att stödja migranterna på ankomstorten med andlig,

juridisk och materiell hjälp. Han såg migranterna som mottagare av en ny evangelisation, varnade för exploateringen av dem och förlusten av tron i främmande land. Han gav ett generöst gensvar på den nådegåva som Herren hade gett honom: »Scalabrini såg fram emot en värld och en kyrka utan barriärer, där ingen var utlänning.«⁶² Den heliga Francesca Cabrini, amerikan född i Italien, var den första medborgaren i USA som blev kanoniserad. För att klara av sin uppgift att stötta migranterna korsade hon Atlanten flera gånger. Om henne uttryckte påve Johannes Paulus II:

Rustad med en anmärkningsvärd djärvhet startade hon helt utan penningmedel skolor, sjukhus och barnhem för dessa massor som sökte sig till den nya världen för att få arbete. De kunde inte språket och saknade resurser att finna en respektabel plats i det amerikanska samhället. De föll ofta offer för de samvetslösa. Hennes modershjärta, som inte tillät henne någon vila, nådde fram till dem var de än befann sig: i ruckel, fångelser och gruvor.⁶³

Under jubelåret 1950 utnämnde påve Pius XII henne till skyddshelgon för alla migranter.⁶⁴

75. Kyrkans tradition att verka för och tillsammans med migranter fortsätter, och i dag är denna tjänst uttryckt i initiativ som flyktingmottagning, gränsmmissioner och insatser som görs av Caritas Internationalis och andra institutioner. Läroämbetet bekräftar tydligt detta åtagande. Påve Franciskus har påmint om att kyrkans mission när det gäller migranter och flyktingar är ännu mer omfattande. Han insisterade på att

vårt svar på den utmaning som den nutida migrationen utgör kan sammanfattas i fyra verb: välkomna, värna, stödja och inlemma. Men dessa verb gäller inte bara migranter och flyktingar. De

beskriver kyrkans mission inför alla dem som lever i existentiellt utanförskap, dessa som behöver bli välkomnade, värnade, stödda och inlemmade.⁶⁵

Han sade också:

Varje människa är Guds barn! Han eller hon bär Kristi avbild! Vi själva behöver inse, och sedan lära andra att inse, att migranter och flyktingar inte bara utgör ett problem att lösa, utan är bröder och systrar att välkomna, respektera och älska. De utgör de tillfällen som Försynen ger oss att medverka till att bygga upp ett mer rättvist samhälle, en mer fulländad demokrati, ett mer enat land, en mer broderlig värld samt en öppnare och mer evangelisk kristen gemenskap.⁶⁶

Kyrkan hjälper som en mor dem som vandrar. Där världen ser hot, där ser hon barn. Där murar byggs, där bygger hon broar. Hon har förstått att förkunnelsen av evangeliet blir trovärdig först om den översätts till gester av närhet och välkomnande. Och hon vet att i varje avvisad migrant är det Kristus själv som bultar på gemenskapens dörr.

Sida vid sida med de ringaste bland oss

76. Kristen helgelse blomstrar ofta på de mest bortglömda och sargade platserna i mänskligheten. De fattigaste bland de fattiga – de som saknar inte bara materiella ägodelar utan också röst och respekt för sin värdighet – har en särskild plats i Guds hjärta. De är älskade av evangeliet, de är arvingar till himmelriket (jfr Luk 6:20). Det är i dem som Kristus fortsätter att lida och uppstå igen. Det

är i dem som kyrkan återupptäcker sin kallelse att visa sitt mest autentiska jag.

77. Den heliga Teresa av Calcutta († 1997), kanoniserad 2016, har blivit en allmänt känd ikon av en kärleksverksamhet som levdes till det yttersta för de mest utsatta, dessa som avvisats av samhället. Hon grundade Missionaries of Charity och vigde sitt liv åt de döende och övergivna på Indiens gator. Hon samlade de förkastade, tvättade deras fötter och följde dem i dödsögonblicket med ömsint bön. Hennes kärlek till de fattiga innebar inte bara att hon tog hand om deras materiella behov utan också förkunnade evangeliets budskap för dem. Hon sade:

Vi vill förkunna ett glädjebud för de fattiga att Gud älskar dem, att vi älskar dem, att de betyder något för oss, att också de har skapats med samma kärleksfulla hand av Gud, för att älska och bli älskade. Vårt fattiga folk är ett stort folk, de är värda att älskas, de behöver inte vår medömkan eller sympati, utan en kärlek som förstår. De behöver vår respekt, de behöver att vi behandlar dem med värdighet.⁶⁷

Allt detta kom ifrån en djup andlighet som såg tjänandet av de fattiga som en frukt av bön och kärlek, källan till sann frid. När pilgrimer hade kommit till Rom för hennes saligförklaring påminde påve Johannes Paulus II († 2005) dem:

Var fann moder Teresa styrkan att helt och hållet ställa sig i andras tjänst? Hon fann den i bön och tyst kontemplation av Jesus Kristus, hans heliga anlete, hans heliga hjärta. Hon formulerade det så här: »Frukten av tystnad är bön, frukten av bön är tro, frukten av tro är kärlek, frukten av kärlek är tjänande.« Det var bönen som fyllde hennes hjärta med Kristi egen frid och satte henne i stånd att utstråla frid till andra.⁶⁸

Teresa såg sig inte som filantrop eller aktivist, utan som Kristi, den korsfästes, brud, och hon tjänade sina lidande bröder och systrar med odelad kärlek.

78. I Brasilien förkroppsligade den heliga Dulce av de fattiga († 1992) – känd som Bahias goda ängel – samma evangeliska anda med brasilianska förtecken. Med hänvisning till henne, och till två andra ordenssystrar som kanoniserades vid samma gudstjänst, påminde påve Franciskus om hennes kärlek till samhällets mest marginaliserade medlemmar, och han sade att dessa nya helgon »visar att det gudsvigda livet är en kärlekens resa ut till världens existentiella periferier«. ⁶⁹ Syster Dulce svarade på armodet med kreativitet, på hindren med ömsinhet och på nöden med orubblig tro. Hon började genom att ta emot de sjuka i en kycklingbur, och därifrån grundade hon en av de största sociala serviceinrättningarna i landet. Hon hjälpte tusentals personer om dagen, utan att någonsin förlora sin vänlighet. Hon gjorde sig fattig med de fattiga, av kärlek till den Fattigaste. Hon levde på litet, hon bad ivrigt och hon tjänade med glädje. Hennes tro distanserade henne inte från världen utan drog henne allt djupare in i det lidande som de ringaste bland oss utstår.

79. Vi skulle också kunna nämna enskilda personer som den helige Benedetto Menni († 1914) och Suore Ospedaliere del Sacro Cuore di Gesù, som arbetade med funktionsnedsatta, den helige Charles de Foucauld († 1916) bland stammarna i Sahara, den heliga Katherine Drexel († 1955) bland grupper av särskilt utsatta i Nordamerika, syster Emmanuelle († 2008) bland sopsamlarna i Ezbet El Nakhl utanför Kairo och många andra. Var på sitt sätt upptäckte de att de fattigaste inte bara är objekt för vårt medlidande, utan de undervisar oss om evangeliet. Det är inte fråga om att »komma med Gud« till dem, utan att möta honom ibland dem. Alla dessa

exempel lär oss att tjänandet av de fattiga inte är en gest »från ovan« utan ett möte mellan jämlikar, där Kristus uppenbaras och tillbeds. Den helige Johannes Paulus II påminde om att »Kristus är särskilt närvarande i de fattiga, och detta kräver av kyrkan att visa sitt särskilda ställningstagande för dem«.70 När kyrkan därför böjer sig ner för att vårda de fattiga, då intar hon den förnämsta ställningen.

Folkliga rörelser

80. Vi måste också erkänna att arbetet att hjälpa de fattiga och att värna deras rättigheter genom sekler av kyrkohistoria inte bara har engagerat individer, familjer, institutioner eller religiösa kommuniteter. Det har funnits, och finns fortfarande, olika folkliga rörelser som består av lekfolk och står under ledning av personer som ofta har betraktats med mistänksamhet eller till och med har förföljts. Jag syftar på

alla de människor som färdas, inte som individer, utan som en nära sammanbunden gemenskap av och för alla, som vägrar att lämna de fattiga och sårbara efter sig [...] »Populära« ledare är alltså de som gör alla [till deltagare ...] De varken förskjuter eller räds dessa unga som har erfarit smärta eller burit korsets tyngd.⁷¹

81. Dessa ledare med folklig förankring vet att solidaritet innebär att man

också kämpar mot de strukturella orsakerna till fattigdom och ojämlikhet, till brist på arbete, mark och bostad och till avsaknad av social trygghet och arbete. Detta betyder att man måste ta strid mot de destruktiva effekterna av penningens imperium [...]

Solidaritet, i djupaste bemärkelse, är ett sätt att forma historien, och de folkliga rörelserna gör just det.⁷²

Av denna anledning är det, när olika institutioner planerar att avhjälpa de fattigas behov, nödvändigt att »inkludera folkliga rörelser och understödja lokala, nationella och internationella ledningsfunktioner med en ström av mental energi som strävar efter att inkludera de exkluderade och tillsammans verka för en gemensam framtid«. ⁷³ Folkliga rörelser inbjuder oss nämligen att »komma bort från föreställningen att socialpolitik är en politik *för* de fattiga och aldrig en politik *med* de fattiga eller med deras delaktighet, och ännu mindre då en plan för att föra folken närmare varandra«. ⁷⁴ Om politikerna och professionen inte lyssnar till dem, »då försvinnar demokratin och förvandlas till slagord, blir en formalitet; den förlorar sin representativa karaktär och blir en abstraktion, eftersom den utelämnar människorna i deras dagliga kamp för värdighet och en bättre framtid«. ⁷⁵ Detsamma måste sägas om kyrkans institutioner.

IV

EN HISTORIA SOM FORTSÄTTER

Århundradet då kyrkans sociallära tog form

82. Den accelererande teknologiska och sociala omvälvningen under de två senaste seklen, med alla motsägelser och konflikter, har inte bara haft inverkan på de fattigas liv utan har också blivit föremål för debatt och reflexion från deras sida. De många arbetarrörelserna, uppmärksamheten på kvinnors och ungdomars situation, och kampen mot rasdiskriminering, väckte också en ny uppskattning för dem som befinner sig i samhällets marginaler och deras värdighet. Det är mot denna bakgrund som kyrkans sociallära har utformats. Dess analys av den kristna uppenbarelsen i förhållande till den nutida sociala frågan, arbetet, ekonomin och kulturen skulle inte ha varit möjlig utan medverkan av lekfolket, män och kvinnor, som brottades med denna sin tids stora frågor. Vid deras sida fanns de manliga och kvinnliga ordensmedlemmar som representerade en kyrka som kämpade sig framåt på nya vägar. Den epokgörande förändring som vi nu genomlever nödvändiggör en ständig interaktion mellan de troende och kyrkans läroämbete, mellan vanliga medborgare och experter, mellan individer och institutioner. Också här inser man att verkligheten bäst kan bedömas från marginalen, och att de fattiga besitter unika insikter som är oundgängliga för kyrkan och för mänskligheten i stort.

83. Kyrkans läroämbete har under de senaste 150 åren samlat en veritabel skatt av relevant undervisning angående de fattiga. Roms biskopar har fått ge röst åt nya insikter genom en fortgående process av urskillning och bedömning inom kyrkan. Så till exempel tog Leo XIII († 1903) i sin encyklika *Rerum novarum* (1891) upp arbetarfrågan, pekade på de outhärdliga livsvillkor som många industriarbetare levde under och pläderade för en rättvis social ordning. Andra påvar uttalade sig också i frågan. Den helige Johannes XXIII († 1963) krävde i sin encyklika *Mater et Magistra* (1961) rättvisa på det globala planet: rika länder kunde inte längre vara likgiltiga för länder som led av hunger och extrem fattigdom; de var tvärtom förpliktade att bistå dem generöst med alla sina tillgångar.

84. Andra Vatikanconciliet blev en milstolpe i kyrkans förståelse av de fattiga i Guds frälsningsplan. Fastän detta tema hade en undanskymd plats i de förberedande dokumenten, fäste den helige Johannes XXIII uppmärksamheten på dem i sitt tal den 11 september 1962, en månad före öppnandet av conciliet. Så lød hans minnesvärda ord: »Kyrkan framställer sig sådan hon är och sådan hon önskar vara. Kyrkan är allas, men i synnerhet de fattigas kyrka.«⁷⁶ Ett intensivt arbete bland biskopar, teologer och experter för att förnya kyrkan – med understöd av den helige Johannes XXIII själv – gav conciliet en ny inriktning. Den kristocentriska betoningen i alla dessa överläggningar, både på den läromässiga och den sociala nivån, visade sig bli avgörande. Många conciliefäder understödde denna inriktning, som kardinal Lercaro värtaligt formulerade i sitt inlägg den 6 december 1962: »Kristusmysteriet i kyrkan har alltid varit och är ännu i dag Kristusmysteriet i de fattiga.«⁷⁷ Han fortsatte: »Detta är inte bara ett tema bland andra, utan i

viss mening det enda temat för detta koncilium i stort.«⁷⁸ När han förberedde sitt inlägg noterade denne ärkebiskop av Bologna följande: »Detta är de fattigas stund, miljoner fattiga världen över. Detta är stunden för kyrkans mysterium som de fattigas moder. Detta är stunden för Kristi mysterium, närvarande framför allt i de fattiga.«⁷⁹ En ny känsla växte fram av behovet av en ny bild av kyrkan, en enklare och sobrare, en som omfattar hela Guds folk och dess närvaro i historien. En kyrka som närmare liknar sin Herre, snarare än världsliga makter, och som strävar mot ett konkret engagemang för att på hela mänsklighetens vägnar lösa det enorma fattigdomsproblemet i världen.

85. Vid öppnandet av konciliet tog den helige Paulus VI upp denna fråga som hade identifierats av hans företrädare, nämligen att kyrkan med särskild uppmärksamhet ser på »de fattiga, de behövande, de betryckta, de hungrande, de lidande, de fångslade; med andra ord ser hon på den mänsklighet som lider och gråter: de hör till henne, med evangeliets rätt«.⁸⁰ Vid den allmänna audiensen den 11 november 1964 påtalade han att »de fattiga representerar Kristus«, och han jämförde bilden av Herren i de fattiga med den som man ser i påven. Han fastslog denna sanning med följande ord:

Kristusrepresentationen i de fattiga är universell; varje fattig människa är en avspegling av Kristus; den som påven utgör är en personlig [...] Den fattige och Petrus kan vara en och samma person, iklädd en dubbel representation, fattigdomens och auktoritetens.⁸¹

På detta sätt uttrycktes förbindelsen mellan kyrkan och de fattiga i symboliskt språk, och med oöverträffad klarhet.

86. Pastoralkonstitutionen *Gaudium et spes* (1965), som grundar sin undervisning på kyrkofäderna, slår kraftfullt fast att de jordiska tillgångarna är avsedda för alla, och vilken social funktion de därmed har. Konstitutionen säger att

Gud har bestämt jorden och allt vad den innehåller till att brukas av alla människor och alla folkslag. Allt det goda i skapelsen måste därför komma alla till godo på ett moraliskt riktigt sätt, i en ordning i vilken rättvisa paras med kärlek [...] Därför får människan, som gör bruk av dem, inte betrakta de yttre tillgångar som hon är i rättmätig besittning av enbart som sin egen egendom; de måste bli till nytta inte bara för henne utan också för andra. Alla människor har rätt att ha tillgångar tillräckliga för dem själva och deras familjer [...] Den som befinner sig i yttersta nöd har rätt att förse sig med det nödvändiga från nästans rikedomar [...] Även den privata äganderätten har emellertid, i enlighet med sin natur, en social inriktning, grundad på lagen att jordens tillgångar är till för alla. Där man inte respekterar denna äganderättens sociala karaktär, där kan den lätt ge upphov till girighet och allvarlig oordning.⁸²

Denna övertygelse upprepades av den helige Paulus VI i hans encyklika *Populorum progressio* (1967). Där läser vi att ingen får ta sig rätten att »samla lager av överflöd att ha som sin egen privata reserv, när andra saknar ens det nödvändigaste«.⁸³ I sitt tal till Förenta nationerna talade påve Montini som företrädare för fattiga människor⁸⁴ och vädjade till den internationella gemenskapen att bygga en värld av solidaritet.

87. Med den helige Johannes Paulus II har kyrkans särskilda ställningstagande för de fattiga konsoliderats, i synnerhet på det läro-

mässiga området. Hans undervisning såg i detta ställningstagande för de fattiga ett »särskilt företräde i utövandet av den kristna kärleken som hela kyrkans tradition vittnar om«. ⁸⁵ I sin encyklika *Sollicitudo rei socialis* (1987) utvecklade han detta:

Den sociala frågan har idag en global omfattning. Därför måste skarorna av hungrande, tiggande, hemlösa och människor utan läkarvård och utan hopp om en bättre framtid vara de som styr vår prioritering när avgörande beslut ska fattas. Det är omöjligt att bortse från dem. Gjorde man det skulle det betyda att vi liknar den rike frossare som låtsades som om han inte visste att tiggaren Lasaros låg *vid hans port* (jfr Luk 16:19–31). ⁸⁶

Den helige Johannes Paulus II:s undervisning om arbetet är likaså betydelsefull med tanke på den aktiva roll som de fattiga borde spela vid förnyelsen av kyrka och samhälle, där vi bör lämna bakom oss en viss »paternalism« som nöjer sig med att tillgodose de fattigas omedelbara behov. I sin encyklika *Laborem exercens* (1981) sade han rakt på sak att »människans arbete utgör en nyckel, och troligen den avgörande nyckeln, till hela den sociala frågan«. ⁸⁷

88. Bland alla de många kriser som präglat början av detta tredje årtusende fick Benedikt XVI:s undervisning en mer avgjort politisk vändning. I sin encyklika *Caritas in veritate* (2009) slår han fast: »Ju mer vi strävar efter att förverkliga det gemensamma goda som motsvarar nästans behov, desto mer älskar vi verkligen vår nästa«. ⁸⁸ Han noterade följande:

Svält beror i mindre grad på materiell brist och mycket mer på avsaknad av resurser i samhället. De viktigaste av dessa resurser är av institutionell natur. Detta innebär att det saknas en rad ekonomiska institutioner som är i stånd till både att trygga

tillräcklig tillgång till vatten och livsmedel och att hitta vägar för att kunna ta itu med grundläggande behov och nödsituationer när verkliga livsmedelskriser uppstår. Sådana kriser kan ha naturliga orsaker eller ha framkallats av oansvarigt politiskt agerande på det nationella eller internationella planet.⁸⁹

89. Påve Franciskus noterade att nationella och regionala biskopskonferenser under de senaste decennierna i ökad omfattning har tagit till orda, vid sidan av de romerska biskoparnas yttranden. Han kunde till exempel personligen bekräfta hur det latinamerikanska episkopatet på särskilt sätt bidragit till nytänkande när det gäller kyrkans förhållande till de fattiga. I den period som omedelbart följde på konciliet fanns det i nästan alla latinamerikanska länder en stark känsla av att kyrkan behövde identifiera sig med de fattiga och aktivt medverka till att värna deras frihet. Kyrkan drevs framåt av massorna av fattiga som led av arbetslöshet, undersysselsättning, orättvisa löner och undermåliga levnadsvillkor. Den helige Oscar Romeros martyrium (1980) som ärkebiskop i San Salvador var ett mäktigt vittnesbörd och en inspiration för kyrkan. Han hade tagit på sig den lott som en stor del av hans hjord måste uthärda och gjorde dem till mittpunkten för sin pastorala vision. De latinamerikanska biskopskonferenserna i Medellín, Puebla, Santo Domingo och Aparecida blev också betydelsefulla händelser i hela kyrkans liv. För min egen del är jag, som i många år verkade som missionär i Peru, djupt tacksam mot denna urskillningsprocess i kyrkan och som påve Franciskus på klokt sätt förstod att förbinda med de andra delkyrkorna, i synnerhet i den globala södern. Här skulle jag vilja gå in på två specifika ämnen för denna biskopliga undervisning.

Struktur av synd som vållar fattigdom och extrem ojämlikhet

90. I Medellín framhöll biskoparna ett särskilt ställningstagande för de fattiga:

Kristus, vår frälsare, älskade inte bara de fattiga, utan *han, som var rik, blev fattig* (2 Kor 8:9). Han levde ett liv i fattigdom, han inriktade sin verksamhet på att förkunna de fattigas befrielse och han grundade en kyrka som ett tecken på denna fattigdom mitt ibland oss [...] Den fattigdom som så många av våra bröder och systrar lever under ropar efter rättvisa, solidaritet, vittnesbörd, engagemang och ansträngningar att göra slut på fattigdomen, så att den frälsande mission som anförtrotts oss av Kristus kan utföras helt och fullt.⁹⁰

Biskoparna uttryckte kraftfullt att kyrkan, om hon ska vara trogen sin kallelse, inte bara måste dela de fattigas villkor utan också ställa sig på deras sida och verka aktivt för deras allsidiga utveckling. Inför den tilltagande fattigdomen i Latinamerika bekräftade Puebla-konferensen beslutet från Medellín till förmån för ett uppriktigt och profetiskt ställningstagande för de fattiga, och man betecknade orättfärdiga strukturer som en »social synd«.

91. Karitativ verksamhet har förmågan att förändra verkligheten; den är en äkta kraft för förändring av historien. Den är en källa till inspiration och ledning i varje strävan att »ta itu med ojämlikhetens strukturella orsaker«⁹¹ och att göra detta med eftertryck. Det är min förhoppning att vi kommer att se allt fler »politiker som förmår gå in i en uppriktig och effektiv dialog för att hela de mest djupgående missförhållandena i vår värld och inte bara det som framträder på

yttan«. ⁹² Ty det handlar »om att höra ropet från hela folkgrupper, jordens fattigaste folk«. ⁹³

92. Vi måste alltså fortsätta att brännmärka »den mördande ekonomins diktatur« och att inse följande:

Medan inkomsterna hos en minoritet ökar lavinartat, så vidgas också det gap som skiljer majoriteten från den rikedom som åtnjuts av några lyckliga få. Den här obalansen är ett resultat av ideologier som försvarar marknadens och finansspekulationens absoluta autonomi. Följaktligen förkastar de staternas rätt, de som är ålagda att se till det gemensamma goda, att utöva någon som helst kontroll. Därmed tar ett nytt, osynligt och ofta virtuellt tyranni form, som ensidigt och obevekligt pålägger sina egna lagar och regler. ⁹⁴

Det råder ingen brist på teorier som försöker rättfärdiga sakernas nuvarande tillstånd eller förklara att det ekonomiska tänkandet kräver att vi väntar på osynliga marknadskrafter som kommer att lösa allting. Inte desto mindre måste varje människas värdighet respekteras i dag, inte i morgon, och den extrema fattigdomen bland alla dem som nu förvägras denna värdighet bör ständigt tynga vårt samvete.

93. I sin encyklika *Dilexit nos* har påve Franciskus påmint oss om att social synd förstärker »syndens strukturer« i samhället, och ofta är »en del av en mentalitet som betraktar själviskhet och likgiltighet som något normalt och rimligt. Detta orsakar socialt utanförskap«. ⁹⁵ Det blir då normalt att ignorera de fattiga och leva som om de inte existerar. Det blir likaså skenbart rimligt att organisera ekonomin på ett sådant sätt att uppoffringar krävs av massorna för att tjäna de mäktigas behov. Under tiden lovas de

fattiga bara några få »stänk« som sipprar ner, ända till dess att nästa globala kris gör att allting återgår till ursprungsläget. En verklig form av alienation inträder när vi nöjer oss med teoretiska ursäkter i stället för att lösa problemen för dem som lider. Den helige Johannes Paulus II har redan påtalat att ett »samhälle blir alienerat när formerna för dess sociala organisation, produktion och konsumtion gör det allt svårare att ge av sig själv och att skapa solidaritet mellan människor«. ⁹⁶

94. Vi behöver bli alltmer beslutsamma att lösa de strukturella orsakerna till fattigdomen. Detta är ett oavvisligt behov som inte kan

skjutas upp, inte bara för att det brådskar av pragmatiska skäl för en god samhällsordning utan för att samhället behöver botas från en sjukdom som försvagar och motverkar det, och bara kan leda till nya kriser. Stödinsatser som svarar på vissa överhängande behov bör betraktas som enbart tillfälliga åtgärder. ⁹⁷

Jag kan bara än en gång konstatera att »ojämlikhet är roten till sociala missförhållanden«. ⁹⁸ Det blir förvisso »ofta uppenbart att mänskliga rättigheter i praktiken inte gäller lika för alla«. ⁹⁹

95. Det händer att »den nuvarande samhällsmodellen som betonar framgång och självtillit [inte tycks] gynna en satsning på att hjälpa de långsamma, de svaga eller de mindre begåvade att finna möjligheter i livet«. ¹⁰⁰ Samma frågor fortsätter att göra sig påminda. Betyder detta att de mindre begåvade inte är människor? Eller att de svaga inte har samma rättigheter som vi andra? Ska de nöja sig med att bara överleva? Våra samhällen och vår egen framtid måste bedömas utifrån de svar vi ger på dessa frågor. Antingen återvinner

vi vår moraliska och andliga värdighet, eller så faller vi i en dypöl. Om vi inte sätter stopp för eller tar detta på allvar fortsätter vi att öppet eller i det fördolda att

legitimera den gällande fördelningsmodellen, som innebär att en minoritet ser det som sin rättighet att konsumera på ett sätt som aldrig skulle kunna göras allomfattande, eftersom planeten inte ens skulle kunna härbärgera avfallet från en sådan konsumtion.¹⁰¹

96. En strukturell fråga som inte på realistiskt sätt kan lösas uppifrån och som måste angripas snarast möjligt har att göra med de platser, omgivningar, bostäder och städer där de fattiga bor och tillbringar sin tid. Vi alla uppskattar skönheten i

de städer som övervinner en förlamande misstro och integrerar dem som är annorlunda och gör denna integration till en ny utvecklingsfaktor! Hur attraktiva är inte de städer som till och med i sin arkitektur har många platser som förenar, relaterar, gynnar och uppskattar de andra!¹⁰²

Ändå »kan vi inte underlåta att beakta den påverkan på människors liv som kommer från miljöförstörelsen, de aktuella utvecklingsmodellerna och engångs- och slit-och-släng-kulturen». ¹⁰³ För »miljöns och samhällets urartning påverkar de mest utsatta människorna på vår planet«. ¹⁰⁴

97. Alla medlemmar av Guds folk har plikten att göra sina röster hörda, låt vara på olika sätt, för att påtala och fördöma sådana strukturella förhållanden, också till priset av anklagelser för dårskap eller naivitet. Orättvisa strukturer behöver identifieras och utrotas genom kraften i det goda, genom förändring av mentaliteten, men också, med hjälp av vetenskap och teknologi, genom att utveckla

effektiva program för samhällsförändring. Man får aldrig glömma att evangeliets budskap inte bara gäller individens personliga förhållande till Herren, utan också något större:

Guds rike (jfr Luk 4:43); det handlar om att älska Gud som råder i vår värld. Samhällslivet kommer att präglas av ett universellt broderskap, rättvisa, fred och värdighet i den mån som Gud råder inom oss själva. Både kristen förkunnelse och kristet liv syftar till att påverka samhället. Vi söker Guds rike.¹⁰⁵

98. Avslutningsvis finner vi, i ett dokument som till en början inte togs väl emot av alla, en tanke som förefaller ha behållit sin giltighet. Troskongregationen skriver:

Ortodoxins försvarare anklagas ibland för passivitet, eftergivenhet eller förkastlig medskyldighet inför de outhärdliga situationerna av orättvisa och de politiska regimer som förlänger dem. Andlig omvändelse, en intensiv kärlek till Gud och nästan, iver för rättvisa och fred, evangelisk förståelse av den fattige och för fattigdomen krävs av alla, i synnerhet herdarna och dem som befinner sig i ansvariga ställningar. Omsorgen om trons renhet kräver att man ger ett svar som effektivt vittnar om tjänsten av ens nästa, de fattiga och de förtryckta i synnerhet, i en teologisk helhetssyn.¹⁰⁶

De fattiga som subjekt

99. Hela den universella kyrkan berikades av slutsatserna från Aparecida-konferensen, där Latinamerikas biskopar klargjorde att kyrkans särskilda ställningstagande för de fattiga ligger »implicit i den kristologiska tron på den Gud som har blivit fattig för vår

skull för att göra oss rika genom sin fattigdom«. ¹⁰⁷ Aparecida-dokumentet placerade kyrkans uppdrag i den nuvarande kontexten av en globaliserad värld märkt av nya, dramatiska former av obalans. ¹⁰⁸ I sitt slutbudskap skrev biskoparna:

De drastiska skillnaderna mellan rik och fattig manar oss att verka med större engagemang för att vara lärjungar som förmår dela livets bord, det bord där alla söner och döttrar till Fadern har sin plats, ett bord som står öppet och inbjudande och från vilket ingen är utesluten. Vi bekräftar därför vårt evangeliska ställningstagande för de fattiga. ¹⁰⁹

100. Samtidigt tar dokumentet upp ett tema som behandlats vid tidigare latinamerikanska biskopskonferenser som insisterar på behovet att betrakta marginaliserade gemenskaper som *subjekt* som är i stånd att skapa sin egen kultur, snarare än *objekt* för välgörenhet från andra. Detta innebär att sådana gemenskaper har rätt att omfatta evangeliet och fira och dela med sig av sin tro i överensstämmelse med de värden som präglar deras egna kulturer. Deras erfarenhet av fattigdom ger dem kompetens att känna igen aspekter av verkligheten som andra inte kan se; av den anledningen behöver samhället lyssna till dem. Detsamma gäller för kyrkan, som bör se positivt på deras »folkliga« sätt att praktisera tron. Ett vackert stycke ur Aparecida-dokumentet kan hjälpa oss att begrunda denna tanke och vårt svar på den:

Bara en närhet som gör oss till vänner kan också hjälpa oss att på djupet uppskatta de fattigas värde i dag, deras legitima önskningsar och deras eget sätt att leva tron [...] Dag för dag blir de fattiga agenter i evangelisationen och i den allomfattande mänskliga utvecklingen: de fostrar sina barn i tron, de engagerar sig i den solidaritet som visas släktingar och grannar, de söker

hela tiden Gud och de ger liv åt kyrkans pilgrimsvandring. I ljuset av evangeliet känner vi igen deras oändliga värdighet och deras heliga värde i Kristi ögon, han som var fattig som de och utstött som de. På grundval av denna troserfarenhet vill vi dela deras värnande om sina rättigheter.¹¹⁰

101. Allt detta medför en aspekt av det särskilda ställningstagandet för de fattiga som vi ständigt måste hålla i minne, nämligen att det krävs av oss en attityd av uppmärksamhet gentemot andra.

Denna kärleksfulla uppmärksamhet är början på en äkta omtanke om deras person, som inspirerar mig att helt och fullt söka deras goda. Det innebär att uppskatta de fattigas godhet, deras livserfarenheter, deras kultur och de sätt som de lever sin tro på. Äkta kärlek är alltid kontemplativ och tillåter oss att tjäna den andre, inte på grund av nödtvång eller fåfänga, utan snarare därför att han eller hon som person har en skönhet bortom det rent yttre [...] Bara utifrån denna verkliga och uppriktiga närhet kan vi på rätt sätt åtfölja de fattiga på befrielsens väg.¹¹¹

Av detta skäl uttrycker jag min djupt kända tacksamhet mot alla dem som har valt att leva bland de fattiga, inte bara för att tillfälligt besöka dem utan för att leva med dem som de själva gör. Ett sådant beslut bör betraktas som den högsta formen av evangeliskt liv.

102. I detta ljus blir det uppenbart att vi alla måste »låta oss evangeliseras«¹¹² av de fattiga och erkänna »den hemlighetsfulla vishet som Gud vill dela med oss genom dem«.¹¹³ Genom att växa upp under bedrövliga omständigheter, lära sig att överleva trots de svåraste förhållanden, förlita sig på Gud i vissheten om att ingen annan tar dem på allvar och hjälpa andra i de mörkaste stunderna,

har de fattiga lärt sig mycket som de bevarar i hjärtats dolda rum. De av oss som inte har liknande erfarenheter av att leva på detta sätt har mycket att lära av denna visdomskälla som är det fattigas erfarenhet. Endast genom att jämföra våra klagomål med deras lidanden och umbäranden kan vi få en tillrättavisning som utmanar oss att förenkla vår livsstil.

V

EN STÄNDIG UTMANING

103. Jag har valt att erinra om kyrkans omsorg om de fattiga och med de fattiga i alla århundraden för att klargöra att detta alltid har varit en väsentlig del av hennes liv. Att vårda sig om de fattiga är en del av kyrkans stora tradition och tjänar som ledfyr med evangeliets ljus i våra hjärtan och en hjälp för de kristna i alla tider att fatta rätta beslut. Det är därför som vi måste känna oss förpliktade att inbjuda alla att ta del av detta ljus och liv som kommer av att vi känner igen Kristi drag i de lidandes och nödställdas ansikten. Kärleken till de fattiga är en väsentlig del i historien om Guds handlande med oss; den kommer ur kyrkans hjärta som en konstant appell till de troendes hjärtan, både individuellt och till våra församlingar. Som Kristi kropp erfar kyrkan de fattigas liv som sitt verkliga »kött«, de intar ju en framträdande plats i Guds pilgrimsfolk. Därför är kärleken till de fattiga – vilka former den än tar – det evangeliska kännetecknet på en kyrka som är trogen mot Guds hjärta. En av prioriteringarna i varje förnyelserörelse i kyrkan har alltid varit det särskilda ställningstagandet för de fattiga. I denna mening skiljer sig hennes arbete bland de fattiga genom sin inspirationskälla och sina metoder från den verksamhet som utförs av alla andra humanitära organisationer.

104. Ingen kristen kan se de fattiga som enbart ett samhällsproblem. De är en del av vår »familj«. De är »en av oss«. Inte heller kan vårt förhållande till de fattiga reduceras till ytterligare en kyrklig aktivitet eller funktion. Som det heter i Aparecida-dokumentet:

ombeds vi att ägna tid åt de fattiga, ge dem kärleksfull uppmärksamhet, lyssna till dem med medkänsla, stå vid deras sida i svåra stunder, välja att tillbringa timmar, veckor eller år av våra liv med dem och sträva efter att förvandla deras situation, med utgångspunkt i dem själva. Vi kan inte glömma att detta är vad Jesus själv har anvisat oss i handling och i ord.¹¹⁴

Den barmhärtige samariern, än en gång

105. Den tongivande kulturen i början av detta millennium tycks vilja få oss att lämna de fattiga åt sitt öde och se dem som ovärdiga vår uppmärksamhet och än mer vår respekt. Påve Franciskus utmanade oss i sin encyklika *Fratelli tutti* (2020) att begrunda liknelsen om den barmhärtige samariern (jfr Luk 10:25–37), som framställer de olika reaktionerna inför anblicken av den sårade mannen på väggkanten. Det var bara den barmhärtige samariern som stannade och tog hand om honom. Påve Franciskus fortsatte genom att fråga oss:

Vilken av dessa personer identifierar du dig med? Den frågan är rakt på sak, direkt och utmanande. Vilken liknar du mest? Vi måste inse att vi ständigt frestas att inte bry oss om andra, särskilt de svagaste. Låt oss medge att vi, trots alla framsteg som gjorts, fortfarande är analfabeter vad gäller att visa omsorg om, vårda och stötta de allra bräckligaste och mest sårbara medlemmarna av våra utvecklade samhällen. Vi har vant oss vid att vända bort blicken, gå förbi och inte låtsas om de situationer som inte direkt påverkar oss.¹¹⁵

106. Det är viktigt att vi inser att berättelsen om den barmhärtige samariern behåller sin relevans också i dag.

När jag möter en människa som sover ute i ruskväder en kall natt kan jag känna att detta knyte är ett oförutsett distraktionsmoment, en kriminell odåga, ett hinder i min väg, en vass tagg i mitt samvete, ett problem för politikerna att ta hand om, kanske till och med ett fall av nedskräpning på allmän plats. Eller också kan jag reagera utifrån tron och kärleken och i honom känna igen en mänsklig varelse med samma värdighet som jag själv, en skapad varelse oändligt älskad av Fadern, en Guds avbild, en broder återlöst av Kristus. Detta är att vara kristen! Hur skulle man kunna tänka sig en helighet utan detta levande igenkännande av varje människas värdighet?¹¹⁶

Vad gjorde den barmhärtige samariern?

107. Dessa frågor blir så mycket mer brännande i ljuset av en allvarlig brist som präglar livet i våra samhällen, men också de kristna gemenskaperna. De många formerna av likgiltighet som vi ser runtomkring oss är de facto

tecken på en livsinställning som breder ut sig på många subtila sätt. Dessutom stör oss anblicken av en lidande människa, upptagna som vi är med våra egna behov. Den gör oss obekväma, eftersom vi inte vill slösa tid på andras problem. Det här är symptom på ett ohälsosamt samhälle, ett samhälle som söker välstånd men vänder ryggen åt lidande. Måtte vi inte sjunka ner till denna nivå! Låt oss ta efter den barmhärtige samarierns föredöme.¹¹⁷

Slutorden i evangeliets liknelse – *Gå du och gör som han!* (Luk 10:37) – är uttryck för ett budord som varje kristen dagligen måste ta till sig.

En ofrånksomlig utmaning för kyrkan idag

108. Vid en särskilt kritisk tidpunkt för kyrkan i Rom, när de kejsrerliga institutionerna höll på att bryta samman under trycket av barbarinvasionerna, kände den helige påve Gregorius den store († 604) sig föränledd att påminna de troende om följande:

Lasaros finner vi dagligen, om vi söker upp honom, Lasaros märker vi dagligen, även om vi inte söker upp honom. De fattiga belägrar oss med böner om allmosor; senare kommer de att bli våra förkämpar [...] Försumma därför inte tillfällena att utföra barmhärtighetsverk; läs inte in de tillgångar du har till ingen nytta.¹¹⁸

Gregorius gick modigt till storms mot den tidens former av fördomar mot de fattiga, inklusive tanken att de fick skylla sig själva för sitt elände: »När ni ser att några fattiga gör sig skyldiga till klandervärda saker, förakta dem inte, ge inte upp hoppet om dem. Fattigdomens eld utplånar sannolikt den orenhet som deras små oegentligheter smutsar dem med.«¹¹⁹ Inte sällan gör vårt eget välstånd oss blinda för andras nöd, eller får oss till och med att tänka att vår lycka och tillfredsställelse helt och hållet beror på oss själva och ingen annan. I sådana fall kan de fattiga i tysthet fungera som våra lärare och påminna oss om vårt övermod och inge oss en tillbörlig känsla av ödmjukhet.

109. Även om det är riktigt att de rika tar sig an de fattiga, så är dock motsatsen lika sann. Detta anmärkningsvärda faktum bekräftas av kyrkans hela tradition. Det kan vara en omvälvande upplevelse när man inser att de fattiga har mycket att lära oss om evangeliet och dess krav. Genom sitt tysta vittnesbörd tvingar de oss att konfronteras med tillvarons bräcklighet. De äldre påminner oss

till exempel genom sin fysiska svaghet om vår egen svaghet, även om vi försöker dölja den under en yta av välstånd och framgång. De fattiga påminner oss också om det ogrundade i den aggressiva arrogans med vilken vi ofta bemöter livets svårigheter. De påminner oss om hur osäkert och tomt vår till synes trygga och säkra liv kan vara. Också här har den helige Gregorius den store mycket att lära oss:

Ingen ska tänka att han är på den säkra sidan och säga: »Jag stjal inte från andra, jag njuter det jag har fått på rätt sätt.« Den rike blir inte straffad för att han har stulit andras egendom utan för att han har lämnat sig själv i sticket genom det han har fått. Det var detta som störtade honom i helvetet: att han i sin egen välmåga använde sina tillgångar utan hämningar och hänsyn och försummade all medkänsla och kärlek.¹²⁰

110. För oss kristna leder oss de fattigas problem till trons själva hjärtpunkt. Den helige Johannes Paulus II lärde oss att det särskilda ställningstagandet för de fattiga, med andra ord kyrkans kärlek till de fattiga, »är en väsentlig och fast beståndsdel av hennes tradition, [som] får henne att vända sig till den värld där fattigdomen trots alla teknologiska och ekonomiska framsteg hotar att anta enorma proportioner«.¹²¹ För kristna är de fattiga inte en social kategori, utan Kristi sanna »kött«. Det räcker inte att man i allmänna ordalag bekänner läran om Guds människoblivande. För att helt tillägna sig detta stora mysterium måste vi till fullo förstå att Kristus antog ett kött som hungrar och törstar, som uthärdar svaghet och fångenskap. »En fattig kyrka för de fattiga börjar genom att beröra Kristi kött. Om vi berör Kristi kött börjar vi förstå något, förstå vad denna fattigdom, Herrens fattigdom, är för något; och detta är långt ifrån något enkelt.«¹²²

111. Till sin natur är kyrkan i sitt hjärta solidarisk med de fattiga, de åsidosatta, de marginaliserade och alla dessa som uppfattas som samhällets »andrasortering«. De fattiga är närmast kyrkans centrum, därför att det »är vår tro på Kristus, som blev fattig och alltid stod nära de fattiga och de utstötta, som är grunden för vårt engagemang för samhällets mest försummade medborgares fullödiga utveckling«. ¹²³ I våra hjärtan möter vi »behovet att lyssna till denna vädjan [, den] föds genom nådens befriande verk i var och en av oss och är således inte en fråga om en uppgift som skulle vara reserverad bara för några få«. ¹²⁴

112. Det har ibland uppstått kristna rörelser eller grupper som visat föga eller inget intresse för samhällets gemensamma goda, särskilt inte för skyddet av och stödet för dess mest sårbara och försummade medlemmar. Vi får dock aldrig glömma att religion, särskilt den kristna, inte kan inskränkas till privatsfären, som om de troende inte hade någon skyldighet att höja sin röst när det gäller de problem som påverkar civilsamhället och de frågor som berör dess medlemmar. ¹²⁵

113.

Om kyrkliga gemenskaper tror att de bekvämt kan gå sin egen väg utan ett kreativt engagemang och effektivt samarbete för att se till att de fattiga kan leva i värdighet och nå ut till alla människor, så riskerar också de att kollapsa hur mycket de än pratar om sociala frågor och kritiserar regeringarna. De kommer lätt att dras in i en andlig världslighet förklädd i religiösa handlingar, improduktiva möten och tomt prat. ¹²⁶

114. Det gäller heller inte bara att sörja för välfärdsinrättningar och att verka för social rättvisa. Kristna ska också vara medvetna om en

annan form av inkonsekvens i deras sätt att bemöta de fattiga. I själva verket är »den värsta diskrimineringen som de fattiga lider av [...] avsaknaden av andlig omsorg [...] Vårt särskilda ställningstagande för de fattiga måste framför allt leda till privilegierad och särskild religiös omsorg«. ¹²⁷ Ändå ifrågasätts denna andliga uppmärksamhet på de fattiga också bland kristna på grund av vissa fördomar som beror på att det är bekvämast att blunda för deras behov. Det finns de som säger: »Vår uppgift är att be och förkunna den sunda läran.« Genom att skilja denna religiösa synpunkt från den fullödiga utvecklingen säger de också att det är statens uppgift att ta hand om dem, eller att det vore bättre att inte lyfta dem ur deras fattigdom utan bara helt enkelt lära dem arbeta. Ibland åberopas pseudovetenskapliga data till stöd för att en fri marknadsekonomi automatiskt kommer att lösa fattigdomsproblemet. Eller man säger till och med att det vore bättre att satsa på pastoralt arbete bland den så kallade eliten, hellre än att slösa tid på de fattiga, eftersom det skulle vara bättre att ägna sig åt de rika, inflytelserika och professionella, så att man med deras hjälp kunde finna mer verksamma lösningar. Det är lätt att märka världsligheten bakom dessa ställningstaganden, som skulle förleda oss till att se verkligheten genom ytliga linser, utan något ljus från ovan, och att odla bekantskaper som skänker oss lugn och en privilegierad ställning.

Att ge allmosor idag

115. Jag skulle som avslutning vilja säga något om bruket att ge allmosor, något som i dag inte betraktas med blida ögon ens bland de troende. Inte bara förekommer det alltmer sällan, det omtalas ibland också i nedvärderande ton. Låt mig säga än en gång att den

viktigaste metoden att hjälpa de åsidosatta är att hjälpa dem att finna ett bra arbete, så att de kan leva ett värdigare liv genom att utveckla sin förmåga och lämna sitt bidrag till helheten. I denna mening

betyder arbetslöshet mer än att enbart sakna en stadig inkomst. Arbete betyder förvisso detta, men är långt mera än så. Genom arbetet blir vi mer människa, vår mänsklighet blommar, och ungdomar blir vuxna bara genom att utföra ett arbete. Kyrkans sociallära har alltid sett mänskligt arbete som ett deltagande i Guds skapelseverk som fortsätter varje dag, också tack vara arbetarnas händer, tanke och hjärta.¹²⁸

Å andra sidan kan vi, när detta inte är möjligt, riskera att lämna andra åt deras öde om de saknar det nödvändiga för ett värdigt liv. Följaktligen förblir allmosor tills vidare ett nödvändigt medel för kontakt, möte och empati med de mindre lyckligt lottade.

116. De som inspireras av sann kärlek är fullkomligt medvetna om att allmosor inte befriar respektive myndigheter från deras skyldigheter eller upphäver skyldigheten hos offentliga institutioner att sörja för de fattiga, eller förringar värdet av ansträngningarna att garantera rättvisa. Allmosan ger oss åtminstone en möjlighet att stanna upp inför de fattiga, se dem i ögonen, ta dem i hand och dela med oss något av oss själva till dem. Under alla omständigheter tillför allmosan, hur obetydlig den än må vara, ett drag av *pietas* till ett samhälle som i övrigt är helt upptaget av en frenetisk jakt på egen vinning. Med ord från Ordspråksboken: *Den godhjärtade blir välsignad, ty han delar sitt bröd med den fattige* (Ords 22:9).

117. Både Gamla och Nya testamentet innehåller sannskyldiga lov-sånger till allmosegivandet:

Ha tålmod med den som är i nöd, låt honom inte vänta på din gåva [...] Goda gärningar skall du låsa in i din skattkammare, de kommer att rädda dig ur alla olyckor (Syr 29:8, 12).

Jesus själv säger: Sälj vad ni äger och ge åt de fattiga. Skaffa er en penningpung som inte slits ut, en outtömlig skatt i himlen, dit ingen tjuv kan nå och där ingen mal förstör (Luk 12:33).

118. Den helige Johannes Chrysostomos är känd för sina ord: »Allmosegivande ger bönen vingar. Om du inte skaffar vingar åt din bön kommer den knappast att flyga.«¹²⁹ I samma anda avslutade den helige Gregorios av Nazianzos († 390) en av sina berömda predikningar med dessa ord:

Om ni tror att jag har något att säga, ni Kristi tjänare, hans bröder och medarvingar, låt oss då besöka Kristus närhelst vi önskar; låt oss ta vård om honom, ge honom mat, kläder, välkomnande, ära, inte bara vid en måltid, som några har gjort, eller genom att smörja honom, som Maria gjorde, eller bara genom att låna honom en grav, som Nikodemos, som älskade Kristus halvhjärtat, eller genom att ge honom guld, rökelse och myrra, som stjärntydarna gjorde först av alla dessa. Herren vill se barmhärtighet, inte offer [...] Låt oss då visa honom barmhärtighet i de fattigas person, dessa som i dag ligger på marken, så att när vi ska lämna denna värld de kan ta emot oss i de eviga hyddorna.¹³⁰

119. Vår kärlek och våra djupaste övertygelser måste hela tiden vårdas, och det gör vi genom våra konkreta handlingar. Stannar vi kvar i idéernas och teoriernas värld och samtidigt underlåter att uttrycka dem i ständiga praktiska barmhärtighetsverk, kommer detta till slut att få våra mest omhuldade förhoppningar och ambitioner att

försvagas och förblekna. Av detta skäl får vi kristna inte överge bruket med allmosor. Detta kan utföras på olika sätt, och säkerligen också mer effektivt, men det får inte upphöra. Det är alltid bättre att åtminstone göra något, hellre än inget. Vilka former det än tar kommer givandet av allmosor att beröra och beveka våra hårda hjärtan. Det kommer inte att lösa världens fattigdomsproblem, men ändå måste det utföras med intelligens, noggrannhet och socialt ansvarstagande. För vår del behöver vi ge allmosor som ett sätt att nå ut och beröra de fattigas lidande kött.

120. Kristen kärlek bryter ner varje hinder, leder de åtskilda närmare varandra, förenar främlingar, försonar fiender. Den slår broar över avgrunder som mänskligt att döma var omöjliga att överbrygga, och den tränger in i samhällets mest fördolda springor. Till sin sanna natur är kristen kärlek profetisk: den utför underverk och känner inga gränser. Den låter det till synes omöjliga ske. Kärleken är framför allt ett sätt att se på livet och ett sätt att leva det. En kyrka som inte upprättar några gränser för kärleken, som inte vet av några fiender att bekämpa utan bara män och kvinnor som ska älskas, det är den kyrka som världen behöver i dag.

121. Genom ert arbete, era ansträngningar att förändra orättfärdiga samhällsstrukturer eller era enkla gester ur hjärtedjupet av närhet och stöd kommer de fattiga att förstå att Jesu ord är riktade till var och en av dem: *Jag älskar dig* (Upp 3:9).

Rom, vid Peterskyrkan, den helige Franciskus av Assisis minnesdag, 4 oktober 2025, i det första året av mitt pontifikat.

LEO PP. XIV

FÖRKORTNINGAR

- AAS *Acta Apostolica Sedis*. Vatikanen 1909–, eller via: www.vatican.va.
- AS *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*. Vatikanen: Typis Polyglottis Vaticanis, 1970–1999, eller via: www.iuscangreg.it.
- CCSL *Corpus Christianorum, Series Latina*. Turnhout: Brepols, 1953–.
- CSEL *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*. Prag|Wien | Leipzig: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1864–.
- PG *Patrologia Græca*, utg. J.-P. Migne. Paris 1857–1866.
- PL *Patrologiæ cursus completus. Series Latina*, utg. J.-P. Migne. Paris 1844–1904.
- SCh *Sources Chrétiennes*. Paris: Éditions du Cerf, 1941–.

NOTER

- 1 Franciskus, *Dilexit nos*, 24 okt. 2024, AAS 116 (2024), nr 170. På svenska: Franciskus, *Han älskar oss: om den gudomliga och mänskliga kärleken i Jesu hjärta*, övers. A. Piltz. Stockholm: Veritas Förlag, 2025.
- 2 Franciskus, *Dilexit nos*, nr 171.
- 3 Franciskus, *Gaudete et exsultate*, 19 mars 2018, AAS 110 (2018), nr 96. På svenska: Franciskus, *Gläd er och jubla: om kallelsen till helighet i världen av i dag*, övers. A. Piltz. Stockholm: Veritas Förlag, 2018.
- 4 Franciskus, möte med representanter från medierna, 16 mars 2013, AAS 105 (2013), 381.
- 5 Jorge Mario Bergoglio & Abraham Skorka, *Sobre el cielo y la tierra: Las opiniones del papa Francisco*. Buenos Aires: Debate, 2013, 214.
- 6 Paulus VI, predikan i mässan vid Andra Vatikankoncilietts sista offentliga session, 7 dec. 1965, AAS 58 (1966), 55–56.
- 7 Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, 24 nov. 2013, AAS 105 (2013), nr 187, övers. M. Fredell, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*. Stockholm: Veritas Förlag, 2019, 957–1087.
- 8 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 212.
- 9 Franciskus, *Fratelli tutti*, 3 okt. 2020, AAS 112 (2020), nr 23, övers. R. Arnaboldi & Veritas Förlag. Stockholm: Veritas Förlag [under utgivning].
- 10 Franciskus, *Fratelli tutti*, nr 21.
- 11 Europeiska unionens råd, »Decision (85/8/EEC) on Specific Community Action to Combat Poverty«, 19 dec. 1984, Art. 1(2), *Official Journal of the European Communities*, L 2/24 (3 jan. 1985).

- 12 Jfr Johannes Paulus II, katekes, 27 okt. 1999, *L'Osservatore Romano*, 28 okt. 1999, 4.
- 13 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 197.
- 14 Jfr Franciskus, budskap på den femte världsdagen för fattiga, 13 juni 2021, AAS 113 (2021), nr 3, 691: »Jesus står inte bara på de fattigas sida, han delar själv deras lott. Detta faktum utgör en kraftfull undervisning för hans lärjungar i alla tider.«
- 15 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 186.
- 16 Franciskus, *Gaudete et exsultate*, nr 95.
- 17 Franciskus, *Gaudete et exsultate*, nr 97.
- 18 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 194.
- 19 Franciskus, möte med representanter från medierna (2013), 381.
- 20 Andra Vatikankonciliet (1962–1965), *Lumen gentium*, 12 nov. 1964, AAS 57 (1965), nr 8, övers. P. Beskow & Veritas Förlag, i: *Andra Vatikankonciliet 1962–1965: dokument med introduktioner*, red. A. M. Ciardi. Stockholm: Veritas Förlag [under utgivning].
- 21 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 48.
- 22 I detta kapitel vill jag framlägga några av dessa exempel på helighet, utan anspråk på att vara uttömmande. Jag vill snarare peka på att denna omsorg om de fattiga alltid har kännetecknat kyrkans närvaro i världen. En fördjupad behandling av denna omsorg om de mest behövande finner man i Vincenzo Paglia, *Storia della povertà. La rivoluzione della carità dalle radici del cristianesimo alla Chiesa di papa Francesco*. Milano: Rizzoli, 2014.
- 23 Jfr Ambrosius av Milano, *De officiis ministrorum*, I.41.205–206, II.28.140–143, utg. M. Testard. CCSL 15 (2001), 76–77; 148–149.
- 24 Ambrosius, *De officiis ministrorum*, II.28.140, 148.
- 25 Ibid.
- 26 Ambrosius, *De officiis ministrorum*, II.28.142, 148.

- 27 Ignatios av Antiochia, *Epistula ad Smyrnæos*, 6.2, utg. P.-T. Camelot. SCh 10bis (2007), 136–138.
- 28 Polykarpos av Smyrna, *Epistula ad Philippenses*, 6.1, utg. P.-T. Camelot. SCh 10bis (2007), 186.
- 29 Justinus Martyren, *Apologia prima*, 67.6–7, utg. C. Munier. SCh 507, 310. På svenska: Justinus Martyren, *Apologi för de kristna; Andra apologin; Justinus martyrium*, övers. S.-O. Back. Skellefteå: Artos, 2014.
- 30 Johannes Chrysostomos, *Homiliæ in Matthæum*, 50.3, PG 58, 508.
- 31 Johannes Chrysostomos, *Homiliæ in Matthæum*, 50.4, PG 58, 509. Även i *Timmarnas liturgi* (2021), vol. IV, 144–145.
- 32 Johannes Chrysostomos, *Homilia in Epistulam ad Hebræos*, 11.2, PG 63, 94.
- 33 Johannes Chrysostomos, *Homilia II de Lazaro*, 6, PG 48, 992.
- 34 Ambrosius, *De Nabuthæ*, 12.53, utg. K. Schenkl. CSEL 32/2 (1897), 498.
- 35 Augustinus, *Enarrationes in Psalmos*, 125.12, utg. F. Gori. CSEL 95/3 (2001), 181.
- 36 Augustinus, *Sermo* 86.5, utg. L. De Coninck & B. Coppieiers't Wallant. CCSL 41Ab (2020), 411–412.
- 37 Pseudo-Augustinus, *Sermo* 388.2, PL 39, 1700.
- 38 Cyprianus, *De mortalitate*, 16, utg. M. Simonetti & C. Moeschini. CCSL 3A (1976), 25.
- 39 Franciskus, budskap på den trettionde världsdagen för de sjuka, 10 dec. 2021, AAS 114 (2022), nr 3.
- 40 Camillo de Lellis, *Regole della Compagnia dei Servi degli Infermi*, 27, i: *Scritti di San Camillo de Lellis*, utg. M. Vanti. Milano: Il pio samaritano, 1965, 67.

- 41 Louise de Marillac, Brev till syster Claude Carré och syster Marie Gaudoin, 28 nov. 1657, i: *Sainte Louise de Marillac. Écrits spirituels*, red. E. Charpy. Paris: Compagnie des Filles de la Charité de Saint Vincent de Paul, 1983, 576.
- 42 Basileios den store, *Regulae fusius tractatae*, 37.1, PG 31, 1009C–D.
- 43 *Regula Benedicti*, 53.15 = *La Règle de S. Benoît, vol. 2: Chapitres VIII–LXXIII*. Index et Tables, utg. A. de Vogüé & J. Neufville. SCH 182 (1972), 614. På svenska: *Den helige Benedictus Regel: översättning från latinet med inledning och förklarande noter*, övers. B. Högberg & A. Härdelin, 2 rev. uppl. Stockholm: Veritas Förlag, 2008, 154.
- 44 Johannes Cassianus, *Collationes*, 14.10, utg. M. Petschenig. CSEL 13 (2004), 410.
- 45 Benedikt XVI, katekes, 21 okt. 2009, *L'Osservatore Romano*, 22 okt. 2009, 1.
- 46 Jfr Innocentius III, *Operante divinae dispositionis (Regola primitiva dei Trinitari)*, 17 dec. 1198, 2, i: *Fuentes históricas de la Orden Trinitaria*, utg. J. L. Aurerecochea & A. Moldón, XII–XV. Córdoba: Secretariado Trinitario, 2003, 6: »Alla tillgångar, var de än på laglig väg har förvärvats, skall delas i tre lika delar; och för den händelse de två delarna är tillräckliga skall man med dem utföra barmhärtighetsverk samt garantera en måttfull försörjning för egen del samt för husfolket som står till förfogande med nödvändiga tjänster. Dock skall en tredjedel förbehållas friköpan det av dem som fångslats på grund av sin tro på Kristus.«
- 47 Jfr *Costituzioni dell'ordine dei Mercedari*, nr 14, i: Orden de la Bienaventurada Virgen María de la Merced (Mercedarios), *Regla y Constituciones*. Rom: Mercedarios, 2014, 53: »För att, förmådda därtill av kärleken, utföra detta uppdrag viger vi oss åt Gud genom ett särskilt löfte, som kallas Återlösningen, i kraft av vilket vi lovar att om så är nödvändigt ge vårt liv, så som Kristus har gjort för oss,

för att rädda de kristna som svävar i utomordentlig fara att förlora tron i nya former av slaveri.«

- 48 Jfr Juan Bautista de la Concepción, *La regla de la Orden de la Santísima Trinidad*, XX.1, utg. Curia general osst. BAC Maior 60 (1999), 90: »Därvid är de fattiga och fängslade lika Kristus, på vilken världens lidanden har lagts [...]. Denna heliga orden av den Allraheligaste Treenigheten kallar dem och inbjuder dem att dricka av Frälsarens vatten, vilket innebär att om Kristus hängde på korset och blev återlösning och frälsning för människorna, så har denna orden mottagit hans återlösning och vill fördela den på de fattiga och rädda och befria de fångna.«
- 49 Jfr Juan Bautista de la Concepción, *El recogimiento interior, vol. 3: Espíritu de la Reforma Trinitaria*, XL.4, utg. Federación Agustiniiana Española (FAE). BAC Maior 48 (1995), 689: »Den fria viljan gör människan fri och herre bland de skapade varelserna, men, Gud hjälpe, hur många är inte de som på detta sätt har blivit slavar och fångar under djävulen, fängslade och kedjade under sina passioner och lustar.«
- 50 Franciskus, budskap på världsböndagen för fred 2015, 8 dec. 2014, AAS 107 (2015), nr 3.
- 51 Franciskus, möte med personal, interner och volontärer inom kriminalvården, Verona, 18 maj 2024, AAS 116 (2024), 766.
- 52 Honorius III, *Solet annuere (Regula bullata)*, 29 nov. 1223, VI, i: Franciskus av Assisi, *Écrits*, utg. K. Esser. SCh 285 (1981), 192.
- 53 Jfr Gregorius IX, *Sicut manifestum est*, 17 sept. 1228, 7, i: Clara av Assisi, *Écrits*, utg. M.-F. Becker, J.-F. Godet & T. Matura. SCh 325 (1985), 200: »Så som ni har framställt er önskan, så stödjer vi er med vår apostoliska ynnest i ert beslut att leva i yttersta fattigdom, och vi beviljar er i kraft av denna vår myndighet genom detta brev att ni aldrig skall vara tvingade att av någon ta emot några ägodelar.«
- 54 Jfr *Early Dominicans. Selected Writings*, red. S. C. Tugwell. New York: Paulist Press, 1982, 16–19.

- 55 Thomas av Celano, *Legendæ S. Francisco Assisiensis sæculis XIII et XIV conscriptæ ad codicum fidem recensitæ*, vol. 2:1: *Vita*, IV.8, utg. Patribus Collegii S. Bonaventuræ. *Analecta Franciscana* 10 (1941), 135.
- 56 Franciskus, tal efter besök vid don Lorenzo Milanis grav, Barbiana, 20 juni 2017, AAS 109 (2017), nr 2.
- 57 Johannes Paulus II, tal till deltagarna vid piaristernas (SCHP) generalkapitel, 5 juli 1997, nr 2, *L'Osservatore Romano*, 6 juli 1997, 5.
- 58 Ibid.
- 59 Johannes Paulus II, predikan i kanonisationsmässan, 18 april 1999, AAS 91 (1999), nr 2.
- 60 Jfr Johannes Paulus II, *Iuvenum Patris*, 31 jan. 1988, AAS 80 (1988), nr 9.
- 61 Jfr Franciskus, tal till deltagarna vid rosminianernas (IC) generalkapitel, 1 okt. 2018, *L'Osservatore Romano*, 1–2 oktober 2018, 7.
- 62 Franciskus, predikan i kanonisationsmässan, 9 okt. 2022, AAS 114 (2022), 1338.
- 63 Johannes Paulus II, budskap till Jesu heliga hjärtas missionssystrar, 31 maj 2000, nr 3, *L'Osservatore Romano*, 16 juli 2000, 5.
- 64 Jfr Pius XII, *Superiore iam ætate*, 8 sept. 1950, AAS 43 (1951), 455–456.
- 65 Franciskus, budskap på den femtonde världsdagen för migranter och flyktingar, 27 maj 2019, AAS 111 (2019), 911.
- 66 Franciskus, budskap på den tionde världsdagen för migranter och flyktingar, 5 aug. 2013, AAS 105 (2013), 930.
- 67 Teresa av Calcutta, tal vid mottagandet av Nobels fredspris, Oslo, 10 dec. 1979, via: www.nobelprize.org; Teresa av Calcutta, *Aimer jusqu'à en avoir mal*. Lyon: Éditions Peuple Libre, 2017, 19–20.

- 68 Johannes Paulus II, tal till pilgrimer som kommit för moder Teresa av Calcuttas saligförklaring, Rom, 20 okt. 2003, nr 3, *L'Osservatore Romano*, 20–21 oktober 2003, 10.
- 69 Franciskus, predikan i kanonisationsmässan, 13 okt. 2019, AAS III (2019), 1712.
- 70 Johannes Paulus II, *Novo millennio ineunte*, 6 jan. 2001, AAS 93 (2001), nr 49.
- 71 Franciskus, *Christus vivit*, 25 mars 2019, AAS III (2019), nr 231. På svenska: Franciskus, *Kristus lever: den helige fadern Franciskus apostoliska uppmaning till de unga och till hela Guds folk*, övers. M. Wessbrandt. Stockholm: Veritas Förlag, 2019.
- 72 Franciskus, till deltagarna vid världsdagen för lekmanarörelser, 28 okt. 2014, AAS 106 (2014), 851–852.
- 73 Ibid.
- 74 Franciskus, till deltagarna vid världsdagen för lekmanarörelser, 5 nov. 2016, *L'Osservatore Romano*, 7–8 november 2016, 5.
- 75 Ibid.
- 76 Johannes XXIII, radio- och tv-tal inför Andra Vatikankonciliet öppnande, 11 sept. 1962, AAS 54 (1962), 682.
- 77 Giacomo Lercaro, inlägg vid Andra Vatikankonciliet tjugofemte generalförsamling, 6 dec. 1962, AS I/IV, nr 2.
- 78 Giacomo Lercaro, inlägg vid Andra Vatikankonciliet tjugofemte generalförsamling, 6 dec. 1962, AS I/IV, nr 4.
- 79 *Per la forza dello Spirito. Discorsi conciliari del Card. Giacomo Lercaro*, utg. Istituto per le Scienze Religiose. Bologna: Edizioni Dehoniane, 1984, 115.
- 80 Paulus VI, tal vid det högtidliga öppnandet av Andra Vatikankonciliet andra session, 29 sept. 1963, AAS 55 (1963), 857.
- 81 Paulus VI, katekes, 11 nov. 1964, *Insegnamenti di Paolo VI*, vol. 2 (1964). Vatikanen: Libreria Editrice Vaticana, 984.

- 82 Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, 7 dec. 1965, AAS 58 (1966), nr 69 och 71, övers. E. Sjöstrand, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 273–374; övers. E. Sjöstrand & Veritas Förlag, i: *Andra Vatikankonciliet 1962–1965: dokument med introduktioner* [under utgivning].
- 83 Paulus VI, *Populorum progressio*, 26 mars 1967, AAS 59 (1967), nr 23, reviderad övers. L. Lindblad & Veritas Förlag, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 403–440.
- 84 Jfr Paulus VI, *Populorum progressio*, nr 4.
- 85 Johannes Paulus II, *Sollicitudo rei socialis*, 30 dec. 1987, AAS 80 (1988), nr 42, övers. A. Helleskog & Veritas Förlag, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 649–713.
- 86 Ibid.
- 87 Johannes Paulus II, *Laborem exercens*, 14 sept. 1981, AAS 73 (1981), nr 3, övers. E. Sjöstrand, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 582–642.
- 88 Benedikt XVI, *Caritas in veritate*, 29 juni 2009, AAS 101 (2009), nr 7, övers. L. Cavallin & Veritas Förlag, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 855–943.
- 89 Benedikt XVI, *Caritas in veritate*, nr 27.
- 90 De latinamerikanska biskoparnas generalkonferens, Medellín-dokumentet (*Documento de Medellín*), 24 okt. 1968, nr 7, i: CELAM, *Medellín. Conclusiones*. Lima 2005, 131–132.
- 91 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 202.
- 92 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 205.
- 93 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 190.
- 94 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 56.
- 95 Franciskus, *Dilexit nos*, nr 183.

- 96 Johannes Paulus II, *Centesimus annus*, 1 maj 1991, AAS 83 (1991), nr 41, övers. J. Smith & Veritas Förlag, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 723–798.
- 97 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 202.
- 98 Ibid.
- 99 Franciskus, *Fratelli tutti*, nr 22.
- 100 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 209.
- 101 Franciskus, *Laudato si'*, 24 maj 2015, AAS 107 (2015), nr 50, övers. C. O. Werkelid | Andreas Carlgren, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 1095–1214.
- 102 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 210.
- 103 Franciskus, *Laudato si'*, nr 43.
- 104 Franciskus, *Laudato si'*, nr 48.
- 105 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 180.
- 106 Troskongregationen, *Instruktion om några aspekter på befrielse-teologin*, 6 aug. 1984, AAS 76 (1984), XII.18, 907–908.
- 107 De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecida-dokumentet (*Documento de Aparecida*), Bogotá, 29 juni 2007, nr 392, via: www.celam.org. Jfr Benedikt XVI, tal vid öppningssessionen av de latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, 13 maj 2007, AAS 99 (2007), nr 3.
- 108 Jfr De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecida-dokumentet, nr 43–87, 31–47.
- 109 De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, slutdokument, Bogotá, 29 maj 2007, nr 4, via: www.celam.org.
- 110 De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecida-dokumentet, nr 398.

- 111 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 199.
- 112 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 198.
- 113 Ibid.
- 114 De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecida-dokumentet, nr 397.
- 115 Franciskus, *Fratelli tutti*, nr 64.
- 116 Franciskus, *Gaudete et exsultate*, nr 98.
- 117 Franciskus, *Fratelli tutti*, nr 65–66.
- 118 Gregorius den store, *Homilia* 40.10, utg. G. Blanc, R. Etaix & B. Judic. SCh 522 (2008), 552–554.
- 119 Gregorius den store, *Homilia* 40.6, 546.
- 120 Gregorius den store, *Homilia* 40.3, 536.
- 121 Johannes Paulus II, *Centesimus annus*, nr 57.
- 122 Franciskus, pingstvaka med de andliga rörelserna, nya gemenskaper, föreningar och lekmanasammanslutningar, 18 maj 2013, *L'Osservatore Romano*, 20–21 maj 2013, 5.
- 123 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 186.
- 124 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 188.
- 125 Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 182–183.
- 126 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 207.
- 127 Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 200.
- 128 Franciskus, tal vid möte med företrädare för arbetslivet på Ilva-fabriken i Genua, 27 maj 2017, AAS 109 (2017), 613.
- 129 Pseudo-Chrysostomos, *Homilia de jejunio et eleemosyna*, PG 48, 1060.
- 130 Gregorios av Nazianzos, *Oratio* XIV.40, PG 35, 910.

UNDER DE SISTA månaderna av sitt liv förberedde påve Franciskus († 2025) den apostoliska uppmaningen *Dilexi te*, om kärleken till de fattiga, som är en fortsättning på encykliken *Dilexit nos* (2024). Påve Leo XIV har gjort detta dokument till sitt eget, med tillägg av egna reflektioner. De båda texterna står i ett kontinuerligt och logiskt samband med varandra: båda påvarna visar på den intima samhörighet som råder mellan Guds kärlek, symboliserad av Jesu heliga hjärta, och kärleken till de fattiga och försummade, vilket är en oavvislig del av hela det bibliska budskapet. Man kan inte be och frambära offer och samtidigt nonchalera de ringaste bland oss.

Denna vädjan till alla att ta ansvar för de svagaste kulminerar i evangeliet, där Jesus själv säger att han har kommit till att frambära ett glädjebud till de fattiga (Luk 4:18). Han delade de fattigastes villkor, för att vi skulle bli rika genom hans fattigdom (2 Kor 8:9). Jesu undervisning blir som mest ikonisk i liknelsen om den barmhärtige samariern (Luk 10:25–37). Också apostlarna understryker: Den som inte älskar sin broder, som han har sett, kan inte älska Gud, som han inte har sett (1 Joh 4:20).

Att det finns fattiga i världen beror inte på någon tillfällighet eller ett blint och grymt öde, utan i de flesta fall på strukturella missförhållanden och politiska värderingar. Katolska kyrkan har på flera sätt förklarat att hon på ett särskilt sätt tar ställning för världens fattiga. Detta konkreta ansvarstagande för de mest utblottade har alltid präglat kyrkans historia. Många av de stora helgonen har genom seklerna utmärkt sig genom sina insatser för samhällets olycksbarn genom fattig- och sjukvård, friköpande av fångar och själavård bland dem som i olika tider befunnit sig på samhällets botten.

Kyrkan vill i våra dagar främja en samhällsutveckling som gör de fattiga till subjekt som har förmågan att skapa sin egen kultur och inte främst som ett problem och ett objekt för andras välgörenhet. Omsorgen om och kärleken till de fattiga kan inte reduceras till enbart politiska reformer: kyrkans uppdrag är att sörja för solidaritet och att bemöta alla med en kärleksfull blick liksom beredskap att lyssna och hjälpa.

*Den första officiella text som en påve publicerar är speciellt viktig och intressant. Den anger ofta hela tonen för hans pontifikat. Vi är tacksamma för att påve Leo genom *Dilexi te* har påmint oss om hur vi kan växa i kärlek till Jesus genom att ta emot honom i de fattiga, genom att bistå och hjälpa dem, så att de i sin tur kan hjälpa oss att en gång få ta emot Guds eviga härlighet och få se Gud sådan han är.*

UR KARDINAL ANDERS ARBORELIUS FÖRORD

STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT
DIOECESIS HOLMIENSIS

